

Серія «Муравський шлях — 2001»

**Традиційна народна культура
Дворічанського району
Харківської області**

«Регіон-інформ»

ТРАДИЦІЙНА НАРОДНА КУЛЬТУРА ДВОРІЧАНСЬКОГО РАЙОНУ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Матеріали фольклорно-етнографічних
експедицій селами Дворічанського району
Харківської області 1992–1993 рр.

Упорядник М.О. Семенова

Харків
«Реґіон-інформ»
2001

Традиційна народна культура Дворічанського району Харківської області / Упор. М. О. Семінова. — Х.: Регіон-інформ, 2001. — 160 с.
ISBN 966—7291—29—4.

До цієї книги ввійшли матеріали фольклорно-етнографічних експедицій селами Дворічанського району Харківської області. Переважна більшість матеріалів зібрана науковцями Харківського обласного центру народної творчості під час роботи учнівського фольклорно-етнографічного табору.

Найкращі зразки обрядового і необрядового фольклору цього видання відбивають регіональні особливості пісенної спадщини Дворічанського району, що межує з Російською Федерацією. У книгу ввійшли також матеріали з етнографії дитинства, народної демонології, відомості про традиційний одяг.

Книга розрахована на працівників культури, фольклористів та етнологів, учителів-народознавців, а також на тих, хто цікавиться традиційною народною культурою, зокрема, Слобідського краю.

**ББК 63.5(4УКР—4ХАР)+
82.3(4УКР—4ХАР)+
85.12(4УКР—4ХАР)**

ПЕРЕДМОВА

25 червня — 10 липня 1992 р. у Дворічанському районі відбулася зміна учнівського фольклорно-етнографічного табору, упорядженого Харківською обласною станцією юних туристів. Це була перша досить вдала спроба організації обласного табору, який зібрав однодумців, захоплених вивченням народознавства, відтворенням традицій, пісенної спадщини Слобідського краю. Програма роботи табору передбачала щоденні експедиції учнів під керівництвом учителів-народознавців і досвідчених фольклористів селами Дворічанського району. Збирачі у першу чергу намагалися записати різні жанри музичного фольклору, тому етнографічна інформація подана у стислому вигляді і відбиває етнографічні особливості Дворічанського району. Виклад інформації зберігає діалектні особливості мови. У лапки взяті слова, які вживаються у цій місцевості і не є літературною нормою.

До роботи також увійшли фольклорно-етнографічні матеріали, записані у с. Кам'янка у 1993 р. М. О. Семеновою під час експедиції селами, розташованих уздовж р. Оскіл, та пісні, записані В. М. Осадчою і Л. І. Котохіним у с. Отрадне 1993 року.

Добірка фольклорно-етнографічних матеріалів починається річним колом свят, яке відкриває Різдво. Цей розділ ілюструють календарно-обрядові пісні. У розділі «Спогади про весілля» весільні пісні упорядковані згідно ходу обряду і відображують обрядову дійсність. У наступних розділах подані інші жанри музичного фольклору. У добірці є матеріали з демонології, відомості про одяг, а також нотації деяких пісень. У «Переліку фольклорних текстів» вказані прізвища авторів нотацій. Малюнки до розділу «Етнографія річного кола свят» виконані І. В. Чекмарьовою. Схеми крою та фотографії одягу зроблені М. О. Семеновою.

Ми вдячні нашим співрозмовникам, інформацію про яких можна знайти в описі сеансів, за щире серце, увагу до збирацької роботи і бажаємо їм доброго здоров'я.

Колектив збирачів висловлює щире подяку Харківському обласному центру народної творчості (директор Алла Іванівна Жогленко) за видання цих матеріалів. Багато цінних зауважень щодо упорядкування матеріалів зро-

била Г. В. Лук'янець — керівник дослідно-виконавського гурту «Муравський шлях» ХОЦНТ.

Робота може слугувати посібником для керівників фольклорних колективів, народознавців, клубних працівників в їх роботі з вивчення, збирання, систематизації фольклорно-етнографічних матеріалів і відтворення культурної спадщини нашого краю. Ця книга може зацікавити також фольклористів, етнологів і усіх небайдужих до долі традиційної народної культури.

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ

(23) — арабські цифри у дужках означають номер сеансу (див. Опис сеансів). Інформація, подана без посилання на інформанта, означає загальну поширеність звичаю чи обряду;

[...] — пісенний текст, який не співали;

Н — до пісенного тексту зроблено нотацію;

IV — римськими цифрами позначені куплети або строфи пісень;

(...) — у пісенних текстах — літера або склад, яких немає у нормативній лексиці;

— — у пісенних текстах підкреслено рядок, що є заспівом при багатоголосному виконанні;

◆ — нота, від якої починався автентичний спів;

— — глісандо;

↑↓ — підвищення або пониження звуку на 1/4 тону;

≡ — у нотаціях рискою позначені не такти, а музичні або літературні цезури, якщо у пісні непроставлений розмір;

— — ціла пауза є умовною і означає мовчання інших голосів під час заспіву.

1661р.

ТОПОНІМІЧНА ТА ГЕОГРАФІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКИ ДВОРІЧАНСЬКОГО РАЙОНУ

Дворічна — селище міського типу (районний центр однойменного району) за історичними документами засноване близько 1660 р. козаками-переселенцями з Правобережної України. Тривалий час поселення виконувало функції сторожевого посту і було підпорядковане Харківському, а згодом Ізюмському полкам. Це була укріплена слобода, яка відбила немало нападів кримських та нагайських татар.

Поселення було засноване між двома водними артеріями — річками Осколом та Нижньою Дворічною. Тому воно і одержало назву Дворічної.

У дореформений період Дворічна стала центром волості Куп'янського повіту. Напередодні Жовтневої революції в ній проживало близько 4 тис. жителів¹.

Дворічанський район (південно-східна частина Харківської області) утворений 1923 р.. Площа — 1,1 тис. км. Населення — 23,2 тис. чоловік, у тому числі міського (с. м. т. Дворічна) 4,7 тис. жителів (1988 р.). Дворічанський район розташований на південно-західних схилах Середньоросійської височини. Поверхня — підвищена полого-хвиляста лісова рівнина, розчленована балками та ярами. Корисні копалини — нерудні (глина, кварцовий пісок, крейда).

Район лежить у межах Середньоросійської лісостепової фізико-географічної провінції. Пересічна температура січня — 7,9 °С, липня — 20 °С. Опадів 487 мм на рік, найбільше їх випадає у червні—липні. Висота снігового покриву — 7–12 см.

Більша частина району міститься у посушливій, дуже теплій агрокліматичній зоні. Серед ґрунтів переважають чорноземи (68 %).

Сільське господарство району спеціалізується на виробництві зернових та технічних культур (озима пшениця, кукурудза, ячмінь, цукрові буряки, соняшник, картопля, овочеві), м'яса, молока, яєць, вовни.

¹ Перепеча А. М., Ярещенко А. П. Топонімічний словник Харківщини. — Харків, 1991.

Гід лісами (переважно байрачними) та лісовими насадженнями — 13,7 тис. га. Основні породи: сосна (55 % лісової площі) і дуб (35 %), є також тополя, осика, вільха, ясен, акація, біла береза, у підліску — ліщина, клен татарський, терен, шипшина, глід тощо.

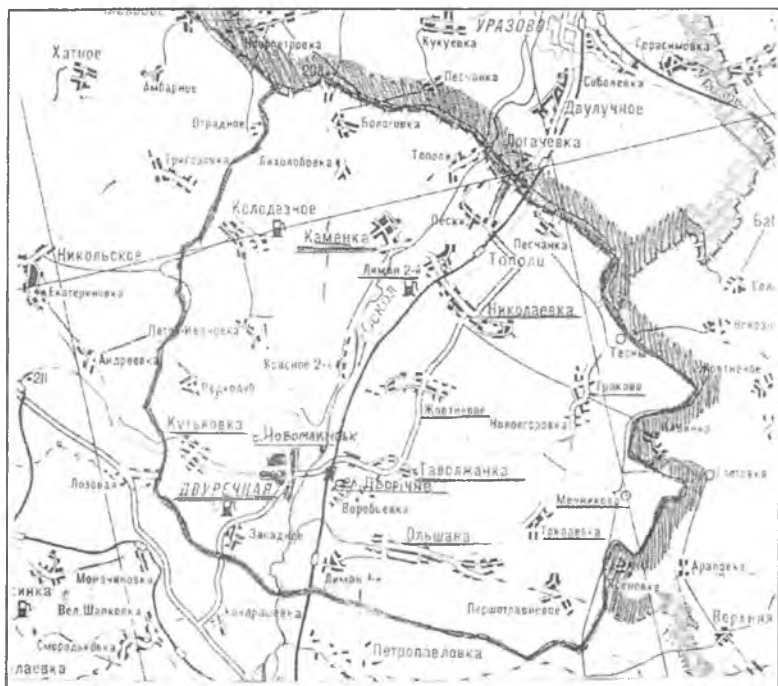
У районі 11 заказників².

З півночі на південь район перетинає річка Оскіл (басейн Дону) з притоками — Нижня Дворічна та Верхня Дворічна. Топонім Оскіл походить від слова «скеля». Поняття «скіл» означає річку, що має скелясті береги і протікає біля скель. Існують думки, що назва річки Оскіл аланського походження. Гідронім Оскіл поділяється на дві частини: «Ос» — білий, «кол», «кіл» — вода³. Ця версія цілком вірогідна, бо, наприклад, с. м. т. Дворічна розташоване на високому правому березі крейдяних гір (перепад висот 45 м).

² Географічна енциклопедія України: В 3 т. /Редкол.: О. М. Маринич (відповід. ред.) та ін. — К.: «Українська Радянська Енциклопедія» ім. М. П. Бажана. 1989. — Т. 1: А—Ж. — с. 308.

³ Яреценко А. П., Ярошик В. А. Топоніміка Харківщини. — Харків, 1990.

КАРТА ДВОРІЧАНСЬКОГО РАЙОНУ

Села, у яких проходили сеанси запису:

с. Вільшана	с. Мечникове
с. Гракове	с. Миколаївка
с. м. т. Дворічна	с. Новомлинськ
сел. Дворічне	с. Отрадне
с. Дорошівка (с. Путнікове)	с. Тавільжанка
с. Другий Лиман	с. Токарівка
с. Жовтневе	с. Фіголівка
с. Кам'янка	
с. Кузьківка	

ЕТНОГРАФІЯ РІЧНОГО КОЛА СВЯТ

На Святий вечір (24.12 / 6.01) діти носили вечерю хрещеним батькам. У цей день ходили до церкви молитися Богу. З першою зіркою сідали вечеряти. «У хаті ставили свічки, лампадки» (18). «Батько укладав сінце на покуть, клав туди пиріжки, ставив у горщику узвар. Тягне кутю по лаві та каже: «Щоб, кутя, на покутя, узвар на базарь!» (4). Садив дітей на поріг, смикав за волосся та наказував: «Щоб були курки волохаті та чубаті!» (22). Це робили для того, щоб добре лупилися курчата (18, 21).

Кутю варили з ячменю, пшениці, додавали меду або поливали кутю розведеним цукром. Узвар варили з сухих фруктів: яблук, груш, вишень, слив. Пекли пиріжки з капустою, картоплею, горохом, квасолею. Обов'язковим був «квасок» — холодний борщ із свіжої капусти на буряковому квасі. Картоплю та рибу смажили на олії, додавали «нашкрябані» буряки та заливали розчином квасу (21).

Після вечері у мисці залишали трошки їжі — «щоб доля вечеряла», та на край миски ставили ложки. Чия ложка зранку перевернута, той у цей рік помре. Хто чхне на Різдво, тому буде подарунок (2).

Десь о першій годині ночі хлопці ходили «із зізвздою рожествувати». Співали «Рожество твоє...», поки не розвидніється. «Зізвзду робили з сита, кути з паперу (2, 23), всередині — свічка й образок» (18). Зірка може бути шестикутньою (2) або мати п'ять кутів (1, 24).

На Різдво (25.12 / 7.01) колядували. Зранку ходили діти, вдень і ввечері хлопці та дівчата. Приходили колядувати і до пана. Лазарева Уляна Опанасівна (1906 р. народження) з с. Фиголівка згадує, що вони ходили до пана Чалого Дмитра Андрійовича, якому село перейшло від пана Фиголя, що жив у ХІХ ст. Пан з дружиною пригощав дітей варениками, давав сало і взагалі був добрий, допомагав селянам (24).

Протягом Різдвяних свят на льоду хлопці билися навкулачки (6). Мірялися силою на Хрещення і на Масляну (1).

На Меланку (31.12 / 13.01) щедрували. Співали «Ой на річці на Ордані», водили козу, роль якої виконував хлопець або дівчина. Козу одягали у кожух вовною зовні, роги скручували з паперу (17).

Дівчатка співали «Меланку». Гурти молоді просили господарів дозволу — «звеліть защедрувати!» Дівчині «приспівували» її хлопця, тобто підставляли у тексті щедрівки відповідне ім'я. Так само співали і хлопцеві.

Проти Нового року дівчата ворожили:

1. Кидали чобіт за ворота і дивилися, куди нісок показує (1, 2, 4, 22).

2. Йшли до тину з зацілющеними очима, а потім дивилися, на який кілок натрапили (горбатий — чоловік горбатий буде) (1, 2).

3. Рахували кілки тину три рази по дев'ять. І помічали, який кілок понався (сукуватий — чоловік буде рябий; гладенький, у корі — буде гарний) (1, 2, 22). Потім біля цього кілка падали у сніг на спину, а вранці дивилися, чи постубаний слід. Якщо ні, то чоловік буде мирний — не битиме (22).

4. Ввечері у чоботи клали жито або хліб та печінку, а вранці дивилися, що попадеться, жито — добрий знак (1, 22).

5. Опівночі виходили з хати з хлібом і сіллю. Після примовки «Доле, доле, іди до мого хліба і солі. Доле, обізвись!» прислухались. В якій стороні собака гавкне, туди і заміж іти. Жартуючи, казали: «Якщо собака гавкне, буде на людину цілий рік гавкати» (22).

6. На ніч під подушку клали замок або гребінку. Помічали, хто уві сні прийде замок відмикати, волосся чесати, той буде нареченим (22).

7. Пекли коржики з солоного тіста (ложка води, ложка солі і борошна, скільки візьме). Такі коржики треба з'їсти на ніч, ні з ким не розмовляти, а собі задумати: «Хто мені води подасть, з тим буду віку доживати» (3).

8. На тарілці палили папір, дивилися на тінь від нього, глумачили (24).

9. Ламали невеличкі вишневі гілочки та рахували до пари, чи ні. Як не до пари, то цього року дівка заміж не вийде. Вишневі гілочки також ставили у воду на Катерину (7 грудня — «Дівоча доля»), а на Новий рік очікували квіти. Недобрий знак, якщо гілочка не розквітне або засохне (3).

10. Ставили півника перед дзеркалом, водою, житом, просом і дивилися, куди піде. Як півень вибере жито — чоловік буде хазяїном, воду — п'яницею, дзеркало — хвастливим, просо — буде прохачем» (7).

У ніч на старий **Новий рік** (1.01 / 14.01) хлопці бешкетували — могли зняти комусь ворота, замінити їх (13).

Зранку хлопчики ходили посівати.

Посівальникам дарували «півників». Це коржики, зроблені з допомогою формочок, пір'ячко фарбували буряковим соком (17). Гурти молоді продовжували щедрувати.

В ніч на **Йордань-Водосвяття** (6.01 / 19.01) дівчата також ворожили — виходили за ворота з пирогом. Дивились, звідки йде перший перехожий, туди і заміж іти.

Ходили за свяченою водою, — кропили все подвір'я, худобу (1, 4).

На **Масляну** неодруженим хлопцям, іноді дівчатам, що засиділися у дівках, в'язали колодку. Найчастіше це робили у перший день Масляної. Колодка — це «дрень», який коровам прив'язували до ноги. Колодку прикрашали квіткою (18). У Токарівці неодруженим хлопцям чіпляли на шию гарбуза (22). Відкуплялися горілкою, грошима, виконували жартівливі бажання, наприклад, прохали залізти на дах і закричати півнем, затанцювати (24). Робили «складку» («складчину»), гуляли (2). Обов'язковою їжею на Масляну були вареники з сиром.

З неодружених хлопців одружені чоловіки брали викуп курками та горілкою. Ходили дворами, де жили неодружені хлопці, і там курам скручували голови, зв'язували лапки і песли на палиці, як мисливці.

На Масляну в селах Дворічанського району «водили козла», а в Панасівці це робили на останній день тижня. Тоді ж в'язали колодки (18, 21). Рядили молодого хлопця, чіпляли йому роги (1). Чоловік водив «козла», а баби бігали з паляницями, варениками, вигукували: «Ой скочив козел». Багаті господарі пригощали «козла», заводили його у двір, у хату, щоб багатство прибувало (1). У Другому Лимані чоловіка перетворювали на козла з допомогою соломи, прив'язували хвоста, роги (все з соломи). Вели «козла» на луки, співали: «Ой скочив козел у город, поїв капусту, буряки, буряки» (10).

«Козлом» називали і зрубану гілку дуба, поверх якої накручували соломку, а потім на горі її спалювали. Дівчата стрибали через вогонь, кричали: «Ой скочив козел». Грала «в Короля» (18).

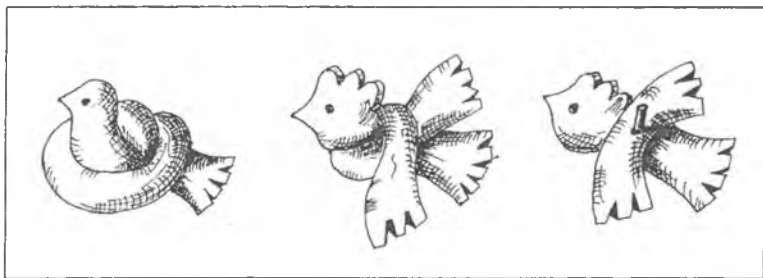
На Масляну були звичайними «кулачки» — хлопці, чоловіки мірялися силою (1, 24). Вони билися руками, а баби та дівчата спостерігали за бійкою. Щоб удари були сильнішими, інколи (хоч це і не дозволялося), рукавиці мочили у воді і заморожували (6). Сходилися битися вулиця на вулицю, село на село.

На Масляну молодь каталася на санях та санчатах.

Хлопці бешкетували, жартували. Якщо дівка не хотіла гуляти з парубком або провинилася, їй знімали ворота або мазали їх дьогтем (17).

У «Жиляний» понеділок — перший день Великого посту жінкам не дозволялося ходити по хатах. Якщо у хату першою заходила жінка, це вважали поганою прикметою — хворітиме той, до кого жінка прийшла. «Батько навіть собаку заводив до хати, щоб перша баба не ввійшла, а то нещастя буде (1). В «Жиляний» понеділок не можна працювати.

Баби лащили корів, щоб ласкаві були і більше молока давали, а молочного не їли, щоб телята гарні були. Пили горілку, щоб нічого скромного не залишилося у роті, наливали її з глечика не в келишки, а в покришки. Пекли і їли «жиляники» — коржі з прісного тіста навіть без олії. Їх робили з ячного борошна, Цього дня терли хрін, цибулю, наливали буряковий квас у хрін і їли (1, 22).

На 40 святих (9.03 / 22.03) пекли «жайворонків». У Вільшані качалочку тіста зав'язували вузликом. З одного кінця робили голівку, з другого — хвостик (17). У Фиголівці і у сел. Дворічному жайворонків робили з двох качалок тіста: одна для тіла і голівки, другою навхрест обмотували тільки, утворюючи крильця (14, 24). У Токарів ці крильця прищеплювали сірником (22).

Під час Великого посту всі випечені вироби виготовлялися з прісного тіста.

На Середохрестя (четвертий тиждень посту) пекли хрести. Перший хрест до сівби зберігали у зерні. Зберігали і жайворонків. У цих виробках могли запекти копійку або п'ятак.

У піст дідусь брав оберемок сіна, прив'язував до верхів'я верби, потім кликав малих: «Он сальце висить, а через недільку нижче буде», — тобто піст скорочується.

У піст не грали. Закликали весну, співаючи веснянки, на вулиці.

На Теплою Олексія (17.03 / 30.03), **на Благовіщення** (25.03 / 7.04) пекли бублики, обсипали їх маком (22). Бублики варили у солоній воді, потім сушили у печі (17). На Теплою Олексія випікали і калачі.

На Вербну неділю святити гілочки верби, хльоскали дітей та примовляли: «Не я б'ю, верба б'є. Ось недалечко червоне яєчко. Через тиждень Великдень» (2). «Верболоз, бий до сльоз!» (9).

У **Чистий четвер** ще відосвіта треба було скупатися у річці, щоб короста не напала, а ввечері, повернувшись з церкви, свічкою малювати хрести на сволоках (4).

До **Великодня** пекли паски, робили крапанки — фарбували яйця лушпинням цибулі та порошками. Паски прикрашали ліпленням з тіста. В середину ставили шишечку, приколовши її свяченою вербичкою (10).

«І на Паску» мужики грали в «катки» крапанками. З гірки котили яйце, щоб воно влучило в яйце супротивника. Якщо влучив, забираєш крапанку собі (7). Також робили «каток» — дерев'яний настил довжиною до 3 м. Щоб важче було влучити, крапанки клали носком до супротивника (6).

Визначав час, коли можна сіяти, досвідчений хлібороб. У Кутківці про це згадують так: «У поле виходе дід, спускає вибоїчасті, фарбовані бузиною птани, і в підптанниках або голім задом сідає на землю і вирішує, чи пора сіяти» (4).

Як виїжджали у поле, скотині давали їсти свячені паски (4).

У полі клали на землю хрести або калачі, промовляли: «Господи, поможи!» На сівбу брали з собою дітей. На полі роздавали їм випечені вироби. Кому дістанеться хрест або жайворонок з п'ятаком, той перший розсіватиме.

Під час прополки городини, буряків намагалися дружно працювати. У піснях насміхалися над тими, хто відстає або виривається уперед.

На Вознесіння — «Вшестя» обрядовою їжою були «драбинки» з тіста.

На Трійцю — «Клечання» прикрашали подвір'я, хату, могили гілками ясенка, липи, клена, чорноклена, осики. У хату вносили гілочки дуба, берези, липи, пахучі трави (2). Щоб відьми не підходили до тварин, прикріплювали осіку на кошару (4). Клали клечальну траву на капусту «щоб гарна була» (10).

На Петрівку співали: «Петрівочка, мала пічка, не виспалася наша дівочка...»

На Купала (24.06 / 6.07) робили ляльку з ганчірок, потім топили її. Розкладали багато солом'яних куп і стрибали через них (2). Діти святкували Купала на вулиці, молодь збиралася коло річки. Розпалювали багаття на обривчастому березі так, щоб через вогонь стрибнути у воду (12). Віночки, сплетені з польових квітів, кидали у воду — ворожили на долю. Попіл з купальського вогнища брали додому, щоб захиститися від відьом (2).

Після Петрівки білили полотна, щоб до жнив скачати (2).

Коли жали жито, пшеницю, оставляли кущик рослин Іллі на бороду (2).

КАЛЕНДАРНО-ОБРЯДОВИЙ ФОЛЬКЛОР

ЗИМОВИЙ ПЕРІОД

Колядки

1.

с. Токарівка

сеанс 22

— Колядуй, баране! — Так не вмію, пане!
— У вікно, баране! — Так ро-ги, пане!
— Позбивай, баране! — [Так болять, пане!]

— Колядуй, баране!
— Так не вмію, пане!
— У вікно, баране!
— Так роги, пане!
[— Позбивай, баране!
— Так болять пане!]

2.

с. Фиголівка

сеанс 24

Як бігла тели — чка та по борозеньки, та до дядька в двір

Дай, дядько, пиріг! Не даси ж пирога, візьму вола за рога

Як бігла теличка,
Та по борозенькі,
Та до дядька в двір,
Дай, дядько, пиріг.
Не даси ж пирога,
Візьму вола за рога,
Та поведу на могилку,
Дам сіна і вівса,
Оце тобі, дядько,
І колядка вся.

3.

с. Фиголівка
сеанс 24

Колядин, колядин,
А я в батька син один.
Як запряжу бугая,
Куди люди, туди й я.

4.

сел. Дворічне
сеанс 6

Колядую-дую,
Де ковбасу чую.
Де ковбасу чую,
Там і заночую.

Колядую-дую,
Де дівчину чую,
А де молодички,
Там і дві нічки.

Колядка дівчині

5.

с. Другий Лиман
сеанс 10

І

Темп: $\text{♩} \approx 64$

І

Ой по лу-, да по лу-гу

$\frac{1}{8}$ Е - є. та й ов(и) - сені, та по лу-гу ві-льо - но-му

$\frac{1}{8}$ Е - є. йос.

ІІ

Сиз голуб лі-та-є. Е...

Ой по лу-. да по лугу.

Є — є та й овсень, та по лугу зільоному,

Є — є й ос.

Сиз голуб літає.

Є — є та й овсень, та голубки питає,

Є — є й ос.

[Ой ви, гулі, гулюшки,

Є — є й овсень, та ви сиві голубушки.

Є — є й ос.

Не слухали, не видали,

Є — є й овсень, та моєї голубушки.

Є — є й ос.]

А в мене голубочка.

Є — є й овсень, та пір'ячком рябесенька,

Є — є й ос.

Пір'ячком рябесенька.

Є — є й овсень, то головкой сизесенька,

Є — є й ос.

Ой по двору, да по двору.

Є — є й овсень, та по двору широкому,

Є — є й ос.

Там ходе похаживає.

Є — є й овсень, та Іванко Іванович.

[Він шукає, він питає та свої сударушки.

Не слухали, не видали та моєї сударушки?

На личко білесенька, бровками чорнесенька.

Бровками чорнесенька, станом чепурнесенька.]

♩ = 64 *одна* ♩ = 76 *гурт*

Як пі-ду я ой лугом бере-жечком понад Дуна — є-ч(и)з ком,
 та й най(с)ду я же те ви(г)но, що по воді же поляг(и)ло. На(д)у(с)у я!
 На що мені тeze—ле-не ви-но, що по воді же поляг(и)ло? На-що з(и) мені?
 Єсть у мене, ой, мій батеніко у раю, як Сусе Христе(и) у ра(г)ю. Єсть у мене!

Як піду я, ой, лугом, бережечком,

Понад Дунаєчком.

Та й найду я же те вино,

Що по воді же полягло,

Найду я!

Нашо мені те зелене вино.

Що по воді полягло?

Нашо мені?

Єсть у мене, ой, мій батенько у раю,

Як Сус Христос у раю,

Єсть у мене!

А хто, хто Мико-ла-я лю-бе, а хто же йому вірно служе?
Святий Боже Мико-лай, на всякий час помагай, Мико-ла-ю!
Пречиста по груші хо-ди-ла,
Пречиста мішок(и) загу-би-ла,
А Спас ішов(и) мішок(и) найшов. Верни, Спасе, мішо(в)к мій,
Не пі-ду я в лісок(и) твій по груші!

I А хто, хто Миколая любе,
А хто же йому вірно служе?
Святий Боже Миколай,
На всякий час помагай,
Миколаю!

II Пречиста по груші ходила,
Пречиста мішок загубила.
А Спас ішов, мішок найшов.
Верни, Спасе, мішок мій,
Не піду я в лісок твій
По груші!

одна

Гуєт

Ой хто, хто Мико-лая лю — бе,

Ой хто йому вірно(го) служе?

Святий Боже Мико-лай, на всякий час пома-гэй, Миколо-ю!

3

А сину ім'я — Пресвятоє І — лля.

Вона його не злюбила, всіх ан(и)голів(и) посму-тила Миколаю — у!

I Ой хто, хто Миколая любе,
 Ой хто йому вірно служе?
 Святий Боже Миколай,
 На всякий час помагай, Миколаю!

II [Діва Марія сина спородила.
 Святий Боже Миколай,
 На всякий час помагай, Миколаю!]

III А сину ім'я — пресвятоє Ілля.
 Вона його не злюбила,
 Всіх анголів посмутила, Миколаю!

IV [Дали сину ім'я Ісуса Христа.]
 Вона його ізлюбила,
 Всіх анголів звеселила, Миколаю!

Колядка хлопцю

9.

с. Мечникове
сеанс 18

I $J \approx 80$

Ой рано, ра-но кури за-пи-ли, ой дай Бо-же

Ой рано, ра-но ку-ри за-пи-ли, святий веч(ір)

II

А і-ще рані-ше І-ван(и)ко й у-став

- I Ой рано, рано кури запили,
Ой дай, Боже,
Ой рано, рано кури запили,
Святий вечір!*
- II А ще раніше Іванко устав.
- III Та Іванко й устав, кудерки зчесав.
- IV Та кудерки зчесав, лучком забряжчав.
- V Та вставайте, браття, коней сідлайте.
- VI Та коней сідлайте, в поле паняйте.
- VII Ой я же та й найшов дівку в теремі.
- VIII Дівку в теремі, в золотому вінку.
- IX З красними лентами, з бузументами.

* наступні строфи зберігають структуру першого

Колядка дівчині

10.

с. Мечникове
сеанс 18

♩ ≈ 80 Одна Гурт

I Ой красна-рясна колинонька в лузі, ой дай Бо — же,

II Ой красна-ря-сна колинонька в лузі, святий веч[ір]

І-ще красніша у Мико-ли дочка, ой дай Бо-же,

Варіанти запису

IV І-ще красні-ша у Мико-ли дочка, святий веч[ір]

VII Та по двору іш(и)ла, як(и) зо-ря зой(і)шла

VIII Та чи це ж паніона, чи ко-ро-лів-па?

Овізався ї-ї рідний батенько.

- I Ой красна-ясна колинонька в лузі.
Ой дай, Боже,
Ой красна-рясна колинонька в лузі,
Святий вечір!*
- II Іще красніша у Миколи дочка.
- III У Миколи дочка — дівка Апроська.
- IV Та по двору ішла, як зоря зойшла.

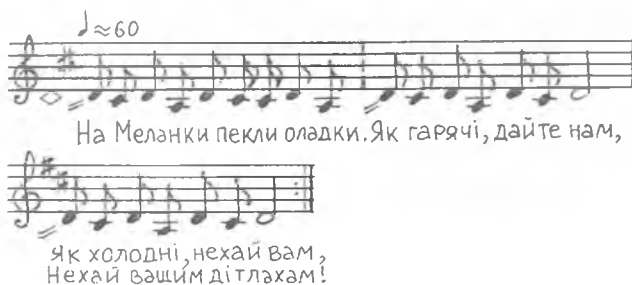
* Наступні строфи зберігають структуру першої.

- V Та в світлоньку ввійшла, пани вставають.
- VI Пани вставають, дівку питають:
- VII «Та чи це ж панівна, чи королівна?»
- VIII Обізвався її рідний батенько:
- IX «Та це не панівна, не королівна.
- X Це моя дочка — дівка Апроська».

Щедрівки

11.

с. м. т. Дворічна
сеанс 12
К. В. Толкачова

На Меланки пекли оладки.
Як гарячі, дайте нам.
Як холодні, нехай вам,
Нехай вашим дітлахам.
[Виносьте дохід!
Добрий вечір!
Будьте здорові!]

$\text{♩} \approx 80$

Щедрівка, Мелан(и)ка хо—дила, Васи—ля про—си—ла:
 „Ой ва-си-лю, мій ба(га)теньку, пусти же мене у ха(га)тоньку.”
 А я в(и) хаті не бу(гу)ла, Суса Х(и)риста держ(а)ла,
 Золо(го)ті ка-ді(г)лі-ниці. Каді-теся, люди,
 до нас(и) Христос(и) буде. А ми йому свічу(гу) ставим,
 А нам пиріжок!

Щедрівка, Меланка ходила,
 Василя просила:
 «Ой Василю, мій батеньку,
 Пусти же мене у хатоньку,
 А я в хаті не була,
 Суса Христа держала,
 Золоті кадильниці.
 Кадітеся, люди,
 До нас Христос буде.
 А ми йому свічу ставим,
 А нам пиріжок!»

Ой Василю, мій батенько, пусти мене у хатоньку.

А я в хаті же небу(гу)ла, Суса Хриета держа(г)ла,

Кадильницю в руках. Каді-те-ся, лю-де,
До нас Христос бу-де.
Столи засте-ля-йте,
Свічку зажигай-те.
Тобі Христос свічку дасть.

А нам пиріжок!

Ой Василю, мій батенько
Пусти мене у хатоньку.
А я в хаті же не була,
Суса Христа держала,
Кадильницю в руках.
Кадітеся, люде,
До нас Христос буде,
Столи застеляйте,
Свічу зажигайте,
Тобі Христос свічку дасть,
А нам пиріжок!

[Винесіть пиріг
Без рук, без ніг,
Щоб не втік у сніг!
А не винесете пирога,
Возьму вола за рога,
А кобилу за чуприну,
Та виведу на могилу
Та продам за сажок,
Куплю собі пиріжок!]

14.

с. м. т. Дворічна
сеанс 12
К. Ф. Кутько

Щедрику - ведрику,
Дайте ва-ре-нику,

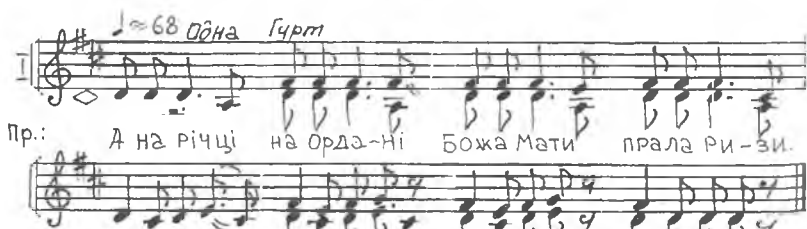
Грудочку кашки,
Кільце ковбаски.

Щедрику, ведрику,
Дайте вареника,
Грудочку кашки,
Кільце ковбаски.

[Як не донесу, дайте цілу ковбасу!
Виносьте дохід, бо перекинемо хату на лід!
Будьте здорові! З Святим Вечером!]

15.

сел. Дворічне
сеанс 7

Пр.: А на річці на Орда-ні Божа Мати прала ри-зи.

Щедрий вечір(и), добрий вечір(и), добрим людям на здоров'я(м)!

I А на річці, на Ордані
Божа Мати прала ризи.

Приспів:

Щедрий вечір! Добрий вечір!
Добрим людям! На здоров'ям!

II Та попра́ла, пові́шала
На кали́ні, на мали́ні.

III Де не взяли́сь анґе́лята,
Взяли́ ризи́ на кри́лята.

[Понесли́ під небеса́ми.
Всі́ небеса́ отвори́лись,
Усі́м свя́тим покло́нили́сь.]

16.

с. Фиголівка
сеанс 24

I
А на річці на Ордані там Пречиста ризи прала

Ще́дрий ве́чір,
До́брий ве́чір,
До́брим лю́дям на здо́ров'я(м)!

IV
Та й понесли́ ризи́ по́д небеса́ми

I А на річці, на Ордані
Там Пречиста ризи прала.

Приспів:

Щедрий вечір, добрий вечір,
Добрим людям, на здоров'я(м)!

II Прала, прала, випирала,
На калину вивішала.

III Де не взялись янголята,
Взяли ризи на крилята.

IV Та й понесли ризи
Попід небесами

V Всі небеса отворились,
Всі святії преклонились.

[Дайте пирога! Дайте кишки!
З'їм у затишки!
Дайте сала кусочок і хліба кусочок —
Понесу додому мамкі й папкі!]

17.

с. Токарівка
сеанс 22

[Виносьте пиріг!..
Од припічка до полиці,
Щоб були бички й телиці!
Од припічка до порога,
Щоб була дівчина чорноброва!]

I Ой на горі, горі, берьоза стояла.

Приспів:

Щедрий вечір, добрий вечір,
Добрим людя на здоров'я

II А на тій берьозі золотая кора.

III Золотая кора, сіреброне листя

IV Налетіли галі, обламали гілля.

V Обламали гілля, людей побудили.

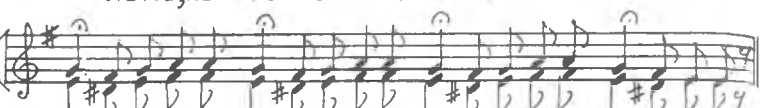
VI Уставайте, люди, моліться Богу.

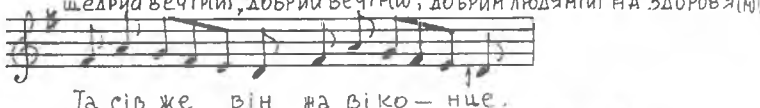
VII Моліться Богу і Новому году.

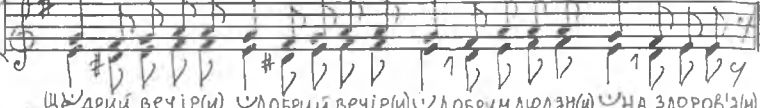
VIII А ви, молодиці, печіть паляниці.

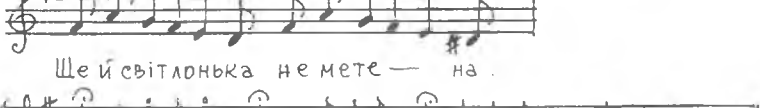
IX Печіть паляниці з ярої пшениці.

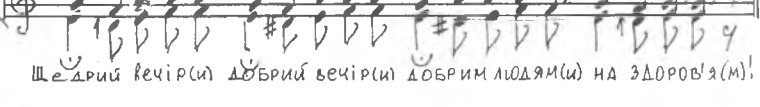
I $\text{♩} \approx 60$
Летів, ле-тів сокіло-нько.

II
Щедрий вечір(и), добрий вечір(и), добрим людям(и) на здоров'я(и)!

III
Та сів же він на віко-нце.

IV
Щедрый вечір(и) добрий вечір(и) добрим людям(и) на здоров'я(и)!

V
Ще й світлонька не мете — на.

VI
Щедрый вечір(и) добрий вечір(и) добрим людям(и) на здоров'я(и)!

I Летів, летів сокілонько.

Приспів:

Щедрий вечір, добрий вечір,
добрим людям на здоров'я(м)!

II То сів же він на віконце.

III Заглядає у віконце.

IV Ще світлонька не метена.

V Ще й Наташа не плетена.

Посипальні

с.м.т. Дворічна

сеанс 1

К. Ф. Кутько

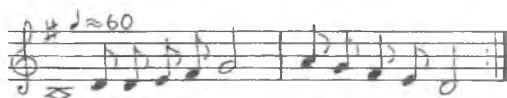
А в полі, в полі сам Бог по долі.
Де ва Марі-я в поле хо-ди-ла.

В по-лі ко-ло-сок, а до-ма мішок.
В по-лі є зерно, а до-ма добро.

А в полі, полі сам Бог по долі,
Дева Марія в поле ходила.
В поле ходила, Бога просила,
— Зароди, Боже, жито, пшеницю,
Жито, пшеницю, всяку пашницю.
В полі колосок, а дома мішок.
В полі є зерно, а дома добро,
[На щастя, на здоров'я,
На Новий рік! Будьте здорові
З Василієм!]

с. Кутківка

сеанс 17

А в полі, полі сам Господь ходив
Мати Божая-я ризи носила

Налево махньот - пшениця растьот,
Направо махньот - там жито растьот.

А в полі, полі сам Господь ходив,
Мати Божая ризи носила,

Ризи носила, Бога просила,
 «Ой роди, Боже, жито-пшеницю,
 Жито-пшеницю, всяку пащинцю.»
 Налево махньот — пшениця растьот,
 Направо махньот — там жито растьот,
 [Сєю, вею, повіваю,
 З Новим годом поздравляю,
 Здрастуйте!]

ПІСНІ ВЕСНЯНО-ЛІТНЬОГО ЦИКЛУ

Водіння «козла» на Масляну

22.

с. Мечникове
 сеанс 20

♩ ≈ 100 одна Гурт ♩ ≈ 88

Скочив ко-зел у го-ро-ди, у го-род,
 Та по-їв ко-зел лук, ча-щик, лук, ча-щик,
 Тай у-пі-ї-ма-ли ко-зла за рі-жок(и) за рі-жок,
 Та по-ве-ли ко-зла на то-ршок, на то-ршок,
 Та про-да-ли ко-зла за сім кі-п(и), за сім кіп.
 Ой перва копа...

- I Скочив козел у город, у город,
- II Та поїв козел лук, часник, лук, часник,
- III Та уїїмали козла, за ріжок, за ріжок,
- IV Та повели козла на торжок, на торжок.
- V Та продали козла за сім кіп, за сім кіп.
- VI Ой перва коза — пшениченька...

23.

с. Жовтневе
сеанс 13

- I Ускочив козел в огород, в огород.

Приспів:

Ой люлі ладон(и), в огород, в огород.*

- II Ти поїв козел лук, часник, лук, часник
- III Іще білу капусту, капусту.
- IV Іще красні бурякі, буряки.
- V Наші хлопці дураки, дураки.
- VI А дівчата умниці, умниці.
- VII Водять козла по вулиці, вулиці.

* Наступні строфи співають за структурою першої

Ускочив козел у город, у город

Алелі ладоні, у город, у го-род

Та поїв козел(е) лук, часнок, лук, часнок

І ще білу ка-пусту, капус-ту.

А-лелі ладонь, ка-пусту, ка пу-сту

І ще красні буряки, бу-ря-ки

Алелі ладон[і] буря-ки, буря-ки.

Наші хлопці ду — раки, ду — ра — ки

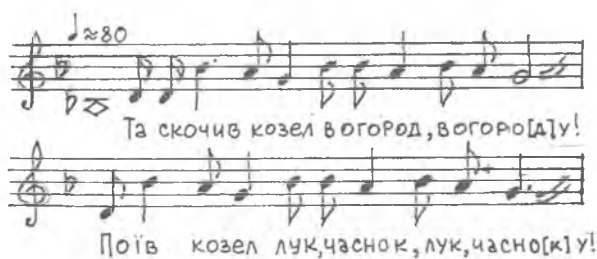
I Ускочив козел у город, у город.

Приспів:

А лелі ладон(і), у город, у город.*

* Текст наступних строф збігається з текстом 23.

[Ускочив козел в огород
Та поїв козел лук, часник.
Узяли козла за ріжок.
Повели козла на торжок.
Продали козла за сім кіп.
Що перша копа — білило,
Що друга копа — красило,
Третя копа — зеленило,
Четверта копа — сірило,
Шоста копа — синіло,
Сьома копа — жовтіло.]

- I Та скочив козел в огород, в огоро[д] — у!
- II Поїв козел лук, часнок, лук, часно[к] — у!
- III Спіймали козла за ріжок, за ріжо[к] — у!
- IV Повели козла на торжок, на торжо[к] — у!

♩ ≈ 60 уднв *Гурт*

I

Пашел(и) казьол(и) в огород всю капусту поволок

Приспів:

Ох, чубарики мушку варила, жєна мужу «бай» говори[ла]

II

Пашел(и) казьол(и) на гору

I Пашел казьол в огород.
Всю капусту поволок.

Приспів:
Ох, чубарики, мушку варила,
Жєна мужу «бай» говорила.

II Пашел казьол на гору,
Сламал сібе галаву.

III Пашла міла козла гнать,
З другим милим постоять

- IV Он купив ей рум'яна,
Щоб красивая была
- V На ту пору муж прийшов:
«Де ж ти, милая, була?»
- VI Де ж ти, милая, була,
А чого ж ти рум'яна?»
- VII «А я, милий, тут була,
Оттого я рум'яна!»

28.

с.Тавільжанка
сеанс 1

- I Скочив козел в огород, в огород.
- II Поїв козел лук, часник, лук, часник,
- III Упіймали козла, повели додому.

Та на сиряної,
Та на масляної
Варенички їс[ти] — двічі

Хай вони гречані,
Аби вони звичайні

Гра «в Короля» на Масляну

$\text{♩} \approx 80$

Одна (1) *Друга (2)*

— Чом не йдьош? Чом не йдьош? — Боюся, боюся.

1. 2.

— Кого ж ти бо-ї — сся? — Короля, короля.

Гурт

Пої-ха-ла Ганна до Короля-пана,
Король іде, земля гуде, стой, калина, не ламайсь!

- 1 гурт — Чом не йдьош, чом не йдьош?
 2 гурт — Боюся, боюся.
 1 гурт — Кого ж ти боїсся?
 2 гурт — Короля. Короля.
 Усі — Поїхала Ганна до Короля-пана,
 Король іде, земля гуде,
 Стой, калина, не ламайсь.

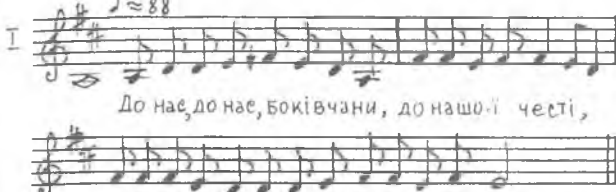
Веснянки

31.

с. Мечникове

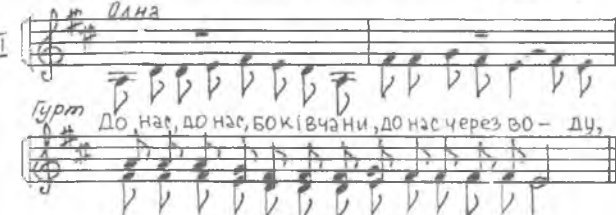
сеанс 18

I $\text{♩} \approx 88$

До нас, до нас, боківчани, до нашої честі,
Наварили вареничків з собачої шер[сті].

II *дана*

гурт До нас, до нас, боківчани, до нас через во-ду,
Ой єсть у нас дві дівчини хорошого ро[ду].

I До нас, до нас, боківчани.

До нашої честі.

Наварили вареничків

З собачої шерсті.

II До нас, до нас, боківчани.

До нас через воду.

Ой єсть у нас дві дівчини

Хорошого роду.

III [До нас, до нас, боківчани,

До нас приходили,

А за ними, поганими,

Будяки вродили.

IV Уродили будяки,

Будяки колючі,

А на тім же боці

Хлопці вонючі.]

32.

с. Мечникове
сеанс 20

Handwritten musical score for three voices (I, II, III) with lyrics in Ukrainian. The score includes tempo markings $J \approx 72$ *Одна* and *Гурт* $J = 60$. The lyrics are:

I: Верби — ця, чи не пора ж тобі, вербице, Та й розвисься]

II: Та й розвисься, Чи не пора тобі, Іванко, й оженився.

III: Та я й не буду же — ниться до Іва-на, та(і)ще мо-я ді-вчи-на не гу-ляла]

I Вербице!
Чи не пора ж тобі, вербице.
Та й розвисься?

II Та й розвисься.
Чи не пора тобі, Іванко.
Й оженився.

III Та я й не буду
Женився до Івана.
Та іще моя дівчина
Не гуляла.

Заклички дощу

33.

сел. Дворічне
сеанс 14

Іди, іди, дощику,
Зварю тобі борщику,
В зеленому горщику
Іди, іди, іди, дощ.
Мені — кашу, тобі — борщ.

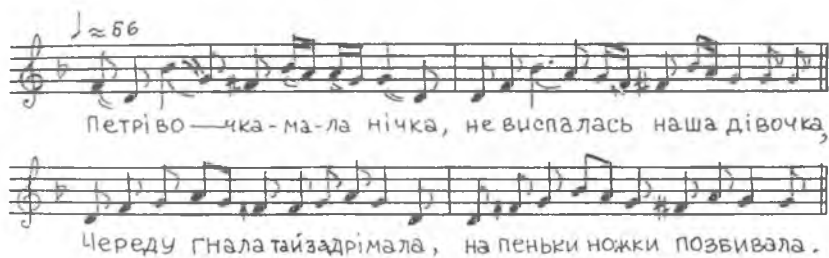
34.

сел. Дворічне
сеанс 14

Дощик, дощик, припусти
 На бабини капусти,
 На дідове сіно,
 Щоб воно присіло.

Петрівські

35.

сел. Дворічне
сеанс 7
Є. І. Лисенко

- I Петрівочка — мала нічка,
 Не виспалась наша дівочка.
- II Череду гнала — задрімала,
 На пеньки ножки позбивала.

♩ ≈ 145 одна *Гурт* *Прискорюючи*

I
Петрівочка, мала нічечка, й не виспалась наша ді-вочка.

II
Череду гна-ла, задрі-ма-ла, об пеньки ноги позби-вала.

III
Об суху гру-шу вийняла душу з на льоночок роса впала.

IV
Варіант заспіву *Варіант нижнього голосу*

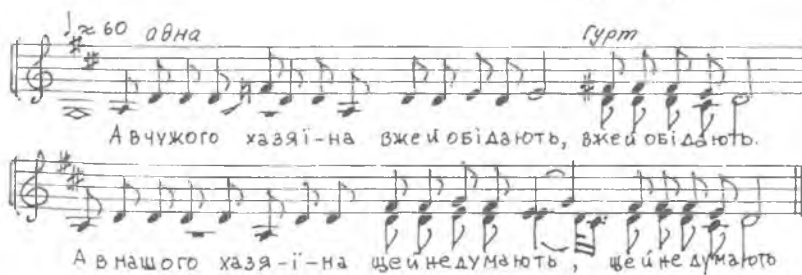
- I Петрівочка — мала нічечка,
Не виспалась наша дівочка.
- II Череду гнала — задрімала,
Об пеньки ноги позбивала.
- III Об пеньки ноги позбивала,
Об суху грушу вийняла душу.
- IV Об суху грушу вийняла душу,
А на льоночок роса впала.

- V А на льоночок роса впа́ла,
Чом ти, льоночок, не стели́ся?
- VI Чом ти, льоночок, не стели́ся?
Чом ти, Іванко, не жени́ся?
- VII Чом ти, Іванко, не жени́ся?
А на кого ти наді́йся?
- VIII А на кого ти наді́йся?
— Я на бате́нька розсе́рдився.
- IX Я на бате́нька розсе́рдився,
Я на маті́нку розгні́вався.
- X Я на маті́нку розгні́вався,
А сам на себе наді́вся.

Бу́ряшні

37.

с. Мечни́кове
сеа́нс 18

- I А в чужого хазяїна
Вже й обідають. — двічі
А в нашого хазяїна
Ще й не думають. — двічі

РОДИННО-ОБРЯДОВІ ПІСНІ

РЕКОНСТРУКЦІЯ ВЕСІЛЬНОГО ОБРЯДУ

Весілля грали переважно восени
Як ідуть на вечерини («дівич-вечір»), співають:

40.

с. Мечникове
сеанс 18

Як ішли ми та дорогами,
Як ішли ми та дорогами,
Дорогами зеленими,
Червона калина
Нам дорожку вкрила.

Як підходять до хати:

41.

с. Мечникове
сеанс 18

Вийшла мати з хати,
Вийшла мати з хати,
Не взнала дитяти,
Проміж друженьками
Та й за слізеньками,
Проміж молоденькими,
Слізами дрібненькими.

♩ ≈ 104 одна *Гурт*

Вийшла мати з хати, Вийшла мати з хати,
 не вгада дитяти поміж дружечками та й за слізеньками,
 поміж миленькими та й за дрібненькими.

Вийшла мати з хати,
 Вийшла мати з хати,
 Не вгада дитяти
 Поміж дружечками,
 Та й за слізеньками,
 Поміж миленькими
 Та й за дрібненькими.

Як молода була сиротою

43.

с. Мечникове
сеанс 18

- I Зелений крокіс
 По віконцю поріс,
 Та й нікуди проглянути.
- II Та й не проглянути,
 Та ні подивиться,
 Як сирітка плаче.
- III Та вона плаче,
 Важко здихає,
 Що порядку немає.

IV Та нема порядку
З самого ранку,
Та не буде до вечора.

V Посилала Марійка
Соловейка в сад
До батенька на пораду.

VI Ні солов'я з саду,
Ні батенька з раю,
Ні родини з України.

44.

сел. Дворічне
сеанс 21

Як хо-ди-ла та й(ї) Ве-ро-чка по кру-тій го-рі.
Та по кру-тій(ї) го-рі. Заба-чила се-ле-зника на бистрій воді.
На бистрій(ї) во-ді. Пливи, пливи, селе-знику, тихої по во-ді.
Ти-хо по во-ді. Прибуди, прибуди, моя ченько, тепер же кміні.

I Як ходила та Верочка
По крутій горі.

II По крутій горі.
Забачила селезника
На бистрій воді.

- III На бистрій воді,
Пливи, пливи, селезнику,
Тихо й по воді.
- IV Тихо й по воді,
Прибудь, прибудь, моя ненька,
Тепер же к мені.
- V Тепер же к мені,
Ой рада б я прибувати
К тобі, дитя моє.
- VI [Насипали на рученьки
Сирої землі,
Зліпилися карі очі
Навіки мої.]

* * *

45.

сел. Дворічне
сеанс 14

I *♩ = 60* *одна* *гурт*

Наташин батенько
Та перед Господом стоїть,
Та в Господа Бога просить:
»Відпусти мене, Боже,
З неба на землю,
На зелене зілля,
Оце ж мого дитятки весілля,
А я хоч подивлюся,
А як моє дитя зряжене,
І чи в час воно посажене,
Та зряжене, яки квіточка,
Сидить воно, як сиріточка».

У суботу увозили скриню

- I Ой ненько моя, вже я не твоя. } — двічі
Давай удвох ділитися.
- II Та дайте мені скриню нову. } — двічі
Доленьку щасливу.
- III Ой дала, дала та й натоптала. } — двічі
А доленьки не дала.

Вінчалися у церкві, наречена була у віночку з восковими квітами. І Після церкви повертаються додому, ведуть молоду за стіл, ставлять свічку в підсвічнику.

48.

сел. Дворічне
сеанс 2

Світи, мати, свічку
Та й став на столі,
А я подивлюся,
Чи пара мені.

Очікуючи поїзда молодого

49.

Мечникове
сеанс 18

♩ ≈ 70

I

Куди, дитя, собира — ї — сся, куди, дитя, собира — ї — сся?

Що так рано й умива — ї [сся]

II

Чи миж челоуь, чи миж чужих людей, чи миж челоуь, чи миж чужих людей?

Ой там тобі та й горечко бу[де].

I Куди, дитя, собираїсся,
Куди, дитя, собираїсся,
II Що так рано й умиваї[сся].

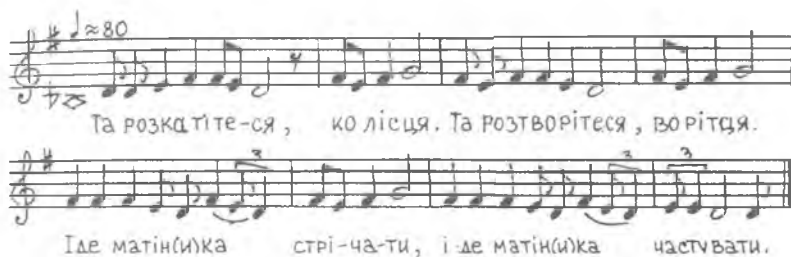
II Чи миж челюдь, чи миж чужих людей,
 Чи миж челюдь, чи миж чужих людей,
 Ой там тобі та й горечко буд[е].

III Там свекруха норовистая.
 Там свекруха норовистая,
 Вона ж тобі норове пока[же].

Мати зустрічала весільний поїзд

50.

сел. Дворічне
 сеанс 2
 Є. І. Лисенко

Та розкатітеся, колісця,
 Та розтворітеся, ворітця,
 Іде матінка стрічати,
 Іде матінка частувати.

Їхали бояри горо-ю та кликали Марусю з собою.

Ходім, Маруся, із нами, дамо тобі цвіточок з пирами,

Ти ж того цвіточка не зноси, полюви Ваню, не проси.

Їхали бояри горою
Та кликали Марусю з собою,
Ходім, Маруся, із нами,
Дамо тобі цвіточок з пирами,
Ти ж того цвіточка не зноси,
Полюби Ваню, не проси.

Тим часом молоду нахиляють на калач

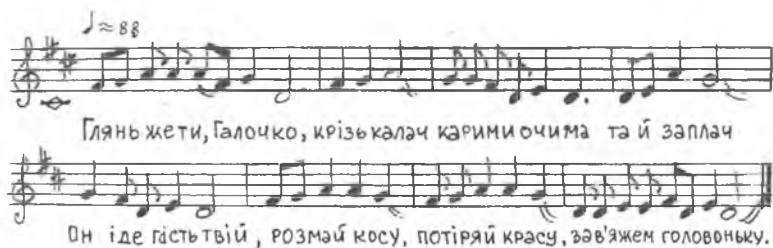
Та глянь жети, Маруся, крізь ка(г)леч та карими очима, та не плач.

Ось іде же, размай косу, загубив красу, зав'язав світок.

Та глянь же ти, Маруся,
Крізь калач.
Та карими очима,
Та не плач.
Ось іде же,
Розмай косу,
Загубив красу,
Зав'язав світок.

53.

с. Кам'янка
сеанс 27

Глянь же ти, Галочко,
Крізь калач
Карими очима
Та й заплач.
Он іде гість твій,
Розмай косу,
Потірай красу,
Зав'яжем головоньку.

Як молодого вводять в хату, брат молоді стоїть з кийком, а баби цю кутках стоять і співають:

54.

с. Тавільжанка
сеанс 1

Ой на хаті зілля.
Ой на хаті зілля,
А в хаті весілля,
На дворі буяри,
Як мак процвіта[ли],
Молодий Стефанко,
Як золото, ся[є].

55.

с. Кам'янка
сеанс 27

Ой на хаті зілля.
Ой на хаті зілля,
А в хаті весілля.
На дворі буяри,
Як мак, розцвітали.
Поміж ними Ваня,
Як сонечко сяє.

56.

с. Отрадне
сеанс 26

На дворі буяри, як мак процвіта[ють] між ними Іванко, як золото ся[є]

Ой на хаті зілля,
Ой на хаті зілля,
А в хаті весілля.
На дворі буяри,
Як мак, процвітають.
Між ними Іванко,
Як золото, сяє.

Молодий викупав місце біля молодії

57.

с. Кам'янка
сеанс 26

Не стій, зятю, за плечима,
Не лупай очима,
Заглянь у кипеню,
Вийми грошей жменю
Положи на тарілку,
Викупи свою дівку.

Починали співати жартівливі переспіви

58.

с. Кам'янка
сеанс 27

Здвигнулися сіни.
Здвигнулися сіни,
Як буяри сіли,
Ще й не так здвигнуться,
Як пива нап'ються.

59.

с. Мечникове
сеанс 18Здвигнулися лавки.

Здвигнулися лавки,

Як сіли панянки,

Ще й не так здвигнуться,

Як пива нап'ються.

60.

с. Кам'янка
сеанс 27

Старший боярин горбатий,
До столу прип'ятий,
Гвіздочком прибитий,
Щоб не був сердитий.

61.

с. Мечникове
сеанс 18Бояри, у лози.

Бояри, у лози,

Рубати занози,

Свашок запрягати,

На табак ора[ти].

62.

сел. Дворічне
сеанс 14
Є. І. Смицька

Світи, мати, свічку,
Та дивись під лавку.
Там стоять калюжки,
Поссялися дружки.

63.

с. Тавілжанка
сеанс 1

$\text{♩} \approx 60$

Світилка-во-ро-на світилка-во-ро-на стоїть край по-ро-га.

Руки розста-вила шей ротяру роззя — вила.

Світилка-ворона.
Світилка-ворона
Стоїть край порога.
Руки розставила,
Ще й ротяру роззя[вила].

64.

с. Кам'янка
сеанс 27

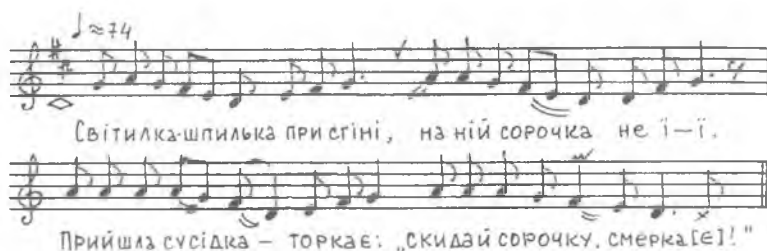
Світилка-ворона
Стоїть край порога.
Руки розставила,
Рота роззявила,
Хоче того з'їсти,
Хто сидить на її місці.

65.

с. Тавільжанка
сеанс 1

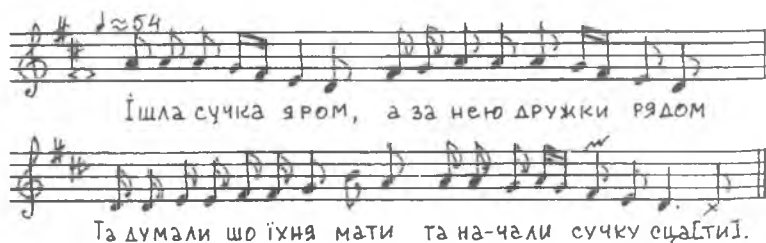
Брешете, дружечки,
Брешете, дружечки,
Це велика неправда,
Рота не роззівляла,
Нічого не казала.

66.

с. Фиголівка
сеанс 24

Світилка-шпилька при стіні,
На ній сорочка не ї;
Прийшла сусідка, торкає:
«Скидай сорочку, смеркає!»

67.

с. Фиголівка
сеанс 24

Ішла сучка яром,
А за нею дружки рядом,
Та думали, що їхня мати,
Та почали сучку ссати.

68.

с. Вільшана
сеанс 17

А на свашці очіпок пляше.
А на свашці очіпок пляше.
Ой чого ж він пляше?
Волі піднімають,
Гніди помагають].

69.

сел. Дворічне
сеанс 7

♩ ≈ 60 одна

Свашка нелі-пашка

Шишок не ліпила, дружок не дарила.

Одну ізлі-пила з зеленого сі на,

З зеленого сі-на та тусема з'їла

♩ ≈ 104

Свашка-нелі-пашка Свашка нелі-паш-ка
 Шишок не лі-пи-ла
 Дружок не да-ри-ла

Одну ізліпила з зеленого сі-на,
 з зеленого сіна та й тусам злі-ла

А шо не дої-ла, до столу приліпила
 Бу-я-ри глота-ли зу-би полама-ли.

Свашка-неліпашка.

Свашка-неліпашка,

Шишок не ліпила,

Дружок не дарила,

Одну ізліпила,

З зеленого сіна

Та й ту сама з'їла,

А шо не доїла,

До столу приліпила,

Буяри глтали –

Зуби поламали.

72.

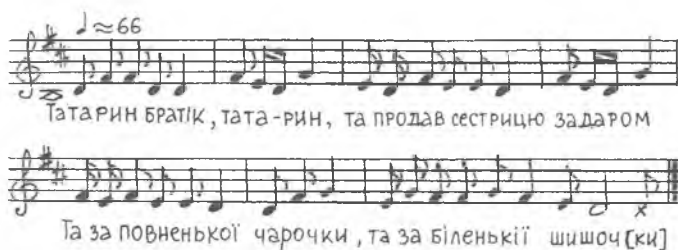
с. Вільшана
сеанс 17

Брешете, дружечки,
Я ліпила шишечки
Із рибної луски,
Щоб подавилися дружки.

Свашка роздає шишки.

Брат домовляється, скільки «водки», мірок жита брати за сестру, тоді розплітає сестрі косу.

73.

с. Мечникове
сеанс 18

74.

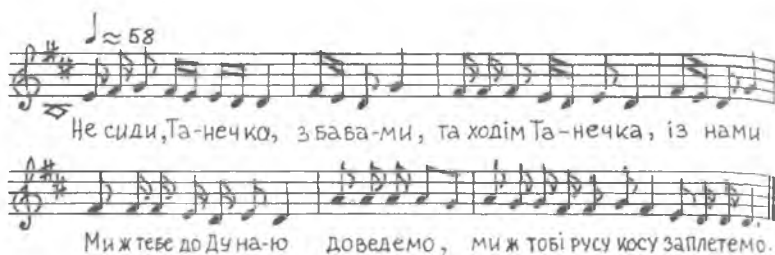
с. Вільшана
сеанс 18

Татарин братік, татарин,
Та продав сестрицю задаром,
Та за повненької чарочки,
Та за біленької шишоч[ки].

Дружки прощаються з молодістю і хочуть її вкрати:

75.

с. Мечникове
сеанс 18

Музична партитура для пісні 75. Вона складається з двох систем нот на п'ятилінійних лінійках. Ключовий знак — один дієз (F#), що вказує на мажорний лад. Темп позначено як $\text{♩} \approx 58$. Під нотами наведено українські тексти пісні.

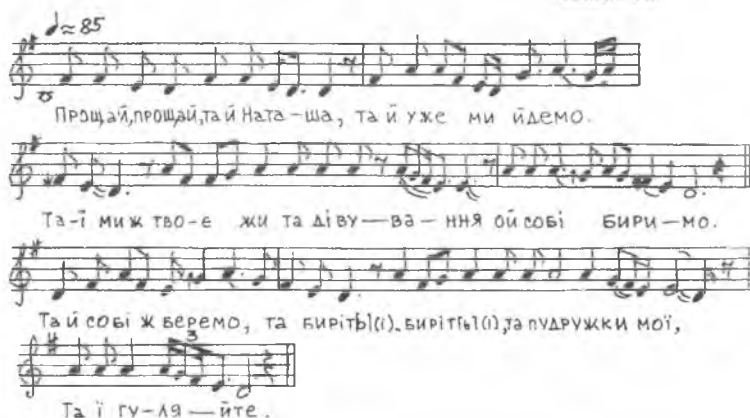
Не сиди, Та-нечко, з баба-ми, та ходім Та-нечка, із нами
Ми ж тебе до Дуна-ю доведемо, ми ж тобі русу косу заплетемо.

Не сиди ж ти, Танечка, з бабами,
Та ходім, Танечка, із нами.
Ми ж тебе до Дунаю доведемо,
Ми ж тобі русу косу заплетемо.

* * *

76.

с. Мечникове
сеанс 18

Музична партитура для пісні 76. Вона складається з чотирьох систем нот на п'ятилінійних лінійках. Ключовий знак — один дієз (F#). Темп позначено як $\text{♩} \approx 85$. Під нотами наведено українські тексти пісні.

Прощай, прощай, та й Ната-ша, та й уже ми йдемо.
Та-ї ми ж тво-є жи та діву-ва-ння ой собі бири-мо.
Та й собі ж беремо, та биріть(и). биріть(и), та подружки мої,
Та ї гу-ля-йте.

I Прощай, прощай, та й Наташа,
Та й уже ми йдемо,
Та ми ж твоє жи дівування,
Ой, собі биримо.

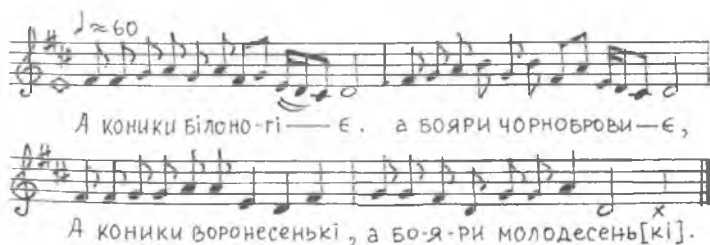
II Та й собі ж беремо.
Та подружки мої,
Та бирить, бирить,
Та й гуляйте.

III Та й гуляйте,
Та й а про мене же,
Та й молоденьку,
Та й згадайте.

Щоб поїзд молодого міг вільно виїхати з подвір'я, треба було відкупитися. Як молодий скупився, дрючком розбивали горщики з золою, поставлені на ворота. Зола летіла в обличчя. Молодий увозив молоду.

77.

с. Кам'янка
сеанс 27

А коники білоногіє,
А бояри чорнобровиє,
А коники воронесенькі,
А бояри молодесенькі.

78.

с. Кам'янка
сеанс 27

[Кам'яничани мовчали,
А Криничани кричали,
Взяли нашу Галю
Та й умчали]

79.

с. Кам'янка
сеанс 27

По дорозі васильки поросли —
Куда ж нашу Галочку повезли?
По дорозі васильки кущами —
Куда ж нашу Галю умчали?

Примовки до танців на весіллі

Співають на мотив «Барині».

80.

с. Вільшана
сеанс 17

Заболіла голова,
А за нею і нога,
Усе тіло затрусилось,
Танцювати захотілось.

81.

с. Вільшана
сеанс 17

Роман косе,
Гапка в'яже,
Катерина загіба,
А Гриць воду налива.

82.

с. Вільшана
сеанс 17

Ой, мамо, люблю Гриця,
Гриць на конику вертиться,
В Гриця шапка до лиця,
Люблю Гриця молодця.

83.

с. Вільшана
сеанс 17

Танцювала риба з раком,
А петрушка з пастернаком,
А цибуля з часником,
А дівчина з козаком.

Якщо дівка виявлялася нечесною, батьків карали — надівали їм хомути.
Якщо ж була чесною — в понеділок молоду приводили до батьків у
«красному платку» вели до колодязя, де вона вмивала батьків.

ГОЛОСІННЯ

84.

с. Миколаївка
сеанс 15

Та моя ж ти мамочка,
Та моя ж ти дорога,
Та на кого ж ти мене бросила?

Та відкіля ж я буду дожидать?
Та відкіля ж я буду виглядять?
Та заросли стежки-дорожки,
Де ходили мамини ножки.

* * *

85.

с. Миколаївка
сеанс 15

Та мій же братічок,
Та мій же дорогий,
Та мій же братічок золотий,
Та відкіля ж я буду виглядять?
Та відкіля ж я буду дожидать?
Та заростуть і стеженьки і дорожки,
Та де твої худенькі ходили ножки.

* * *

86.

с. Миколаївка
сеанс 15

Та мій же папанечка,
Та мій же ти дорогий,
Та мій же ти папанечка золотий.
Папаня, ти глянь же на мене,
Папаня, ти озвися, папня, та подивися ж
На мамочку старесеньку,
Та невже ти, папанечка,
Не приїдеш хоч на минуту?
Та подивись, скільки нас
Тут зібралось.

Та моя ж ти, мамочка, та моя ж ти рідненька,
Та моя ж ти, мамочка, моя ж ти кукушечка
Та що ж ти нас бросила, сироти й о-сиротила
Та на кого ж ти нас при — ру-чи-ла

Та моя ж ти мамочка,
Та моя ж ти ріднесенька,
Та моя ж ти мамочка,
Моя ж ти кукушечка.
Та що ж ти нас бросила,
Сироти й осиротила,
Та кому ж ти нас поручила?

СОЦІАЛЬНО-ПОБУТОВІ ПІСНІ

Козацька

88.

с. Тавільжанка

сеанс 1

- I А на наших полях урожаю й нема,
Тільки той урожай — кучерява верба.
- II А под той под вербой козак вбитой лежить.
голова у єво вся порубленая.
- III Голова у єво вся порубленая,
А грудь бела єво вся посіченая.
- IV А грудь бела єво вся посіченая,
А на грудях у єво золотой хрест лежить.
- V На грудях у єво золотой хрест лежить,
А в ногах у єво вороной конь стоїть.
- VI «Ой ти конь, ти мой конь, одкормися сповна,
І біжи ти, мой конь, на Вкраїну, родной,
- VII І біжи ти, мой конь, на Вкраїну, родной,
Не кажи, ти, мой конь, що я вбитий лежу.
- VIII Не кажи, ти, мой конь, що я вбитий лежу,
А кажи, ти, мой конь, що жонатий лежу»].

Чумацькі

89.

с. Отрадне
сеанс 26

одна *Гурт*

I

Битим шляхом чумаки йдуть. Битим(и) шля—хом чумаки йдуть(и),

1. 2.

мого мужа жи коня ве-дуть(и), мого му-жа жи коня ве-дуть(и)

II

Ви ви, чуми, добрі люди.

Ой ви, чу—ми же добрі лю—ди же, де ви же ді-ли мого му—жа,

Ой ви, чу—ми же добрі лю—ди же, де ви ді-ли же мого му—жа?

I

Битим шляхом чумаки йдуть.
Битим шляхом чумаки йдуть,
мого мужа жи коня ведуть.

} — двічі

II «Ой ви, чуми, добрі люди.
Ой ви, чуми же добрі люди же
Де ви же діли мого мужа?»

— двічі

90.

сел. Дворічне
сеанс 25

I [Там в Калачі огонь горить,
А в Ростові димно.

II Пішли наші чумаченьки —
За пилом не видно.

III Та й нашли в полі криниченьку —
Та й вода ключовая,

IV Воли ревуть, воду не п'ють,
Шлях-дорожку чують.

V Ой бодай же ви, воли, бодай же ви сірі,
Та й у Крим не ходили.

VI Та й молодому чумаченьку
Та й жалю не робили.]

Рекрутські

91.

с. Кутківка

сеанс 4

p ≈ 60 *p* *п* *а* *н* *а* *г* *у* *р* *т*

Ой тихий Дунай, ой тихий Дунай бережки обносить.

Ой молоденький ой новобранчик полковничка просить.

- I Ой тихий Дунай, ой тихий Дунай бережки обносить,
Ой молоденький ой новобранчик полковничка просить — двічі
- II Ой полковничку, ой мій батенько, одпусти додому,
Ой розплакалась, ой розтужилась дівчина за мною — двічі
- III Ой нехай плаче, ой нехай плаче вона й перетуже,
Ой молоденький ой новобранець три годи й одслуже — двічі

сел. Дворічне

сеанс 12

К. В. Толкачова

I. $\text{♩} \approx 48$

Тай тихий Дунай, тай тихий Дунай береже — чки зно — се

II. Тай береже — чки зно — се. Тай молоденький тай козаченько полковни — чка про — се.

III. Тай полковничка просе. Тай привіт ж мене тай полковничку, із полка до — до — му

VII. Тай три года отелу — же. Тай служив службу тай служив воєнну, тай став по — мира — ти.

I Та тихий Дунай, та тихий Дунай
бережечки зносе,

II Та й бережки зносе.
Та й молоденький та й козаченько
полковничка просе.

III Та й полковничка просе.
Та й пусти ж мене, та й полковничку,
із полка додому.

IV Та із полка додому.
Та бо вже плаче, та бо вже ридає
дівчина за мною.

V Та й дівчина за мною.
Та й нехай плаче, та й нехай ридає,
бо вона ще й затуже,

- VI Та й вона ще й затуже.
Та поки милий, та й чорнобривий
три годи отслуже.
- VII Та й три годи отслуже.
Та служив службу, та служив воєнну,
та й став помирати.
- VIII Та й став помирати.
Ой серед смертю та й перед тяжкою
став дівку бажати.
- IX Та й став дівку бажати.
Ой прийди ж, мила та й чорнобрива,
у неділю вранці.
- X Та й у неділю вранці.
Та й лежить милий та й чорнобривий
на сосновій лавці.

Співають, як виражають у солдати.

93.

с. Дорошівна
сеанс 3

- I Калина-малина, чом не розцвітаєш?
Молода дівчина, гей! Чом стоїш, думаєш? — двічі
- II А як мені, мати, думки не думати,
Як мого милого, гей! Беруть у солдати. — двічі
- III А в неділю й рано, ще й сонце не сходе,
Молоденький козак по казармі ходє. — двічі
- IV По казармі ходє, в руках саблю носє.
В руках саблю носє, гей! Командіра просє. — двічі
- V «Командіре, друже, відпусти додому.
Стулилась причина, гей! Йде заміж дівчина» — двічі
- VI «Відпустю я тебе, та й ще не самого,
Осідлаю тобі коня вороного. — двічі
- VII Коня вороного з черкеським сідлецем.
Паняй, розважай козацькеє серце». — двічі

- I Ох, галочки та чубарочки
Та всю балочку вкрили.
Ох, молодії та некрута
Та жалю нароби́ли.
- II Ох, ви галочки та чубарочки,
Та піднімі́ться вгору.
Ох, молодії та некрута,
Та верні́ться додому.
- III Ой, раді́ б ми, ну, підня́тися,
Туман налягає.
Ой, раді́ б ми верну́тися,
Нас ца́р не пускає.

Строкова

95.

с. Дорошівна
сеанс 3

- I Ой, матінко моя, тепер я не твоя,
Ой тепер я того пана, що в задаток дано.
- II Ти думаєш, мамо, що я тут плачу,
За сльозами дрібненькими стежечки не бачу.
- III Ти думаєш, мамо, що я тут паную
Прийди, мамо, подивися, як я тут горюю.
- IV Ой матінко-зоре, яке в строку горе,
Ні доїсти, ні допити, ні сісти спочити.
- V Ой матінко-вишня, чи я у Вас лишня,
Що Ви мене туди дали, де я непривична.

ПІСНІ ПРО КОХАННЯ ТА РОДИННО-ПОБУТОВІ СТОСУНКИ

96.

с. м. т. Дворічна
сеанс 12

- I Один місяць сходить, а другий заходить.
Козак до дівчиноньки, гей!
Щовечора ходить. — двічі
- II Милий мій козаче, не ходи до мене.
Бо любов не вірная, гей!
Не возьмеш ти мене. — двічі
- III А я хожу, хожу, та й не нахожуся.
А я з тобою, серденько, гей!
Та й не наговорюся. — двічі

підня $\text{♩} \approx 90$ *Гурт*

I *Даліна, доли-нушка-раздолля широк-а-я.*

Ей, ой лю-лі, ей, ой люлі, раздолля широк-а-я.

II *Потой по раздоллюшкі хадив(и) гуляв(и) мо-ло-дець*

III *Ходил гулял молодець, молодець І-ва-нуш-ка.*

I Даліна-долінушка —
 Роздолля широкая.
 Ей ой люлі, ей ой люлі*
 Раздолля широкая.

II По той по роздолюшкі
 Хадив, гуляв молодець.

III Ходил, гулял молодець.
 Молодець Іванушка.

IV Увідела маменька
 З високого терема.

V Дитя моє, дитятко,
 Чом ти й невісьолоє?

* Структура першої строфи зберігається у наступних строфах

p ≈ 66 *п'яна* *Гура*

Ох, не ходи ж-ти, ох, і розкудрявче, та по-над мо-їм(и) са(а) — до м(и)

Не ломай-сі, ох, і розкудрявче, та в саду ви-но-гра[ду]

Не сама я, ох, і сади садила, та й не я поливала — да, да.

Не сама я ой да що ніч спала, та й з милим(и) но — чо-ва[ла]

варіанти

спро — во-жа — ла

- I Ох, не ходи жи, ох, і, розкудрявче, та по-над моїм садом,
Не ломай і, ох, і, розкудрявче, та в саду винограду.
- II Не сама я, ох, і, сад садила, та й не я поливала, да,
Не сама я ой да цю ніч спала — та й з милим ночувала,
- III Спроважала, ох, і я мільонка та й ранньою зарьою,
Сама сіла, ох, і залилася та й дрібною й сльозою.

♩ ≈ 80 одна

I

ЗЕЛЕНИЙ ДУБОЧОК ТА НА ЯР ПОХИЛИВСЯ,
ТА МОЛОДИЙ КО-ЗА-ЧЕ, ТА ЧОГО ЗАЖУ-РИВСЯ

одна

II

Гурт, Чи воли пристали, чи з дорожки збився.
Во-ли не приста-ли, з дорожки не зби-вся.

I Зелений дубочок та на яр похилився,
Та молодий козаче, чого заружився?

II Чи воли пристали, чи з дорожки збився?
Воли не пристали, з дорожки не збився.

[Воли не пристали, з дорожки не збився,
Були три дівчини, та й не оженився.
Перву дівчину засватали люди.
Другу дівчину розраляли люди.
Третя дівчина сама не схотіла.
Та не найшов я долі, найшов сине море]

I *одна* *Гурт*
 Та чи-я ж то та й пшени-че — (е) — ні-каже, та й що до-вгі — ї да го-(го) — (го) — ні?

II
 Що довгі-ї го-ни, та й то ж то-(о) — го же та й коза — че-(е) — ні каже, та й що чор(и)ни — ї да бро(го) — (о) — ви.

I Та чия ж то та й пшениченька же
 Та й що довгої да гони

II Що довгії гони, та й ой то же того же
 Та й козаченька же,
 Та й що чорнії да брови.

♩ = 65

I Ой усі зорі піднялися ой а місяць підбився, ся

Ой усі хлопці на вулиці, ой а мій опізнився.

II Ой чого, чого запізнився, ой що дома немає,

Ой в чистому полі край Дунаю ой коня напуває.

Ой а кінь ірже, води не п'є. ой дороженьку чує,

Ой десь мій милий, чорнобривий ой з другою ночує.

Ой ночуй, ночуй, розсукин син, ой ночуй, обнімайся,

Ой а до мене молоді, ой повік не являйся.

- I Ой усі зорі піднялися, ой а місяць підбився,
Ой усі хлопці на вулиці, ой а мій опізнився. — двічі
- II Ой чого, чого запізнився, ой що дома немає,
Ой в чистому полі край Дунаю ой коня напуває. — двічі
- III Ой а кінь ірже, води не п'є, ой дороженьку чує,
Ой десь мій милий, чорнобривий ой з другою ночує. — двічі
- IV Ой ночуй, ночуй, розсукин син, ой ночуй, обнімайся,
Ой а до мене молоді, ой повік не являйся. — двічі

сеанс 4

♩ ≈ 58

I Ой діжечка діжечка та й дубова-я же, ей, та й солодка-я бра-же — чкатай медо-ва-га)-я

II Ой ой медо-ва-я же, ой та й а з ким тую бражечку та й будемо пити?

III Ой, та й будемо пити же, ой, та й без милого дружечка, та й худо жити.

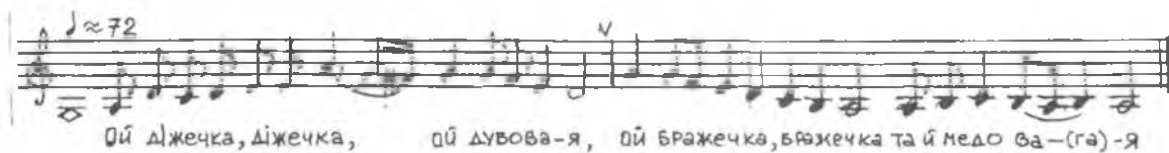
IV Ой, та й худо жити же, ой, та й як поїхав миленький та й в городочок

V Ой, та й в гордочок, ой, та й не на довге врем'ячко, ой на часочок.

VI [Кричала, гукала — він не слише, Кивала платочком — він не виже.]

103.

сел. Дворічне
сеанс 2
Г. П. Смицька

I Ой діжечка, діжечка та й дубовая,
Ой бражечка, бражечка, та й медовая.

II Ох, та й медовая,
Ой з ким же ти бражечку та будемо пити.

(див. далі 102)

VI [Кричала, гукала — він не слише,
Кивала платочком — він не виже.]

104.

с. Тавільжани
сеанс 1

(див. текст 102)

105.

с. Вільшана
сеанс 17

- I Та й повій вітер та буйнесенький з глибокого яру.
Прибуди, милий та й чорнобривий, з далекого краю.
- II Ой рад би я та й повівати, та яр дуже глибокий.
Ой рад би я та й прибувати — край дуже далекий.
- III А я свого та й миленького в похід виряжала.
Дала йому та зозуленьку, щоб рано кувала.
- IV Дала йому та й зозуленьку, а собі соловейка.
Щоб жилося та йому тяжко — мені веселенько.
- V Летить галка та через балку, та лелячи. криче.
Передайте тій дівчиноньці — хай вона не плаче,

- VI Та нехай вона та й не плаче, а я не журюся.
Нехай вона заміж вийде, а я й оженуся.
- VII Та бодай тебе та й оженила та й лихая година.
Як зв'язала та мені ж руки малая дитина,
- VIII Як зв'язала та мені же руки — та ніхто не розв'яже,
Ніхто мені та й молоденькій правдоньки не скаже.

106.

с. Дорошівка
сеанс 3

~50 *Фрагмент I куплету*

I *Удвох* Ой і туман я — ром, ой і туман(а)н(и) я — ром,
з мороз(и) до — долино — ю.

II Ой і не по правді та й коза — чен(и) — ко
ой жеве з ді — вчи — но — ю й та й жеве з ді — вчи — но — ю.

- I Ой, туман яром. ой туман яром.
А мороз долиною.
- II Ой і не по правді та й козаченько
Ой жеве з дівчиною, й та й жеве з дівчиною.
- III [Ой на тім боці та й на толоці цигани стояли.
- IV Ой поміж тими та й циганами циганка-воріжка.
- V Та й до тієї та й циганки втоптана доріжка.]

~72 *підня*

Гитт

1 1 2

Чорноморець, матінко, чорноморець вивів мене бо-су-ю на мо-ро(го)зець, -зець

I Чорноморець, матінко, чорноморець.

Вивів мене босую на морозець. — двічі

III Немає морозу, самая й роса.

Простояла дівчина всю ніч боса. — двічі

II Вивів мене босую та й питає:

«Чи є мороз, дівчино, чи немає?» — двічі

108.

с. Дорошівка
сеанс 3

♩ ≈ 72 одна у вінок

I
 Та на мо-ги-лі ві-тер ві-є, та у на-по-ко-сі сонце грі-є, ой на мой зе-льн сад

II
 На мой зельн сад, та й там дівчина цві-ти рва-ла, ой там бино-чок за-ви-за-ла, ой за-ви-ла вінок.

I Та й на могилі вітер віє.
Та й на покосі сонце гріє,
Ой на мой зельон сад.

II На мой зельон сад.
Та й там дівчина цвіти рвала,
Ой там віночок завивала,
Ой завила віночок.

III Завила вінок.
Та й завила вона віночок,
Ой на руках держить платочок:
«Ой переходь сюда.

IV Переходь сюда.
Та й переходь через місточок,
Ой там калиновий кусточок,
Ой шолкова трава».

- V Шолкова трва.
Та ой та травка шевелиться,
Ой там дівчина спать ложиться,
Ой тільки що лягла.
- VI Тільки що лягла.
Та іще ж вона не вляглася,
Ой цілуванням зайнялася,
Цілує його.
- VII Цілує його.
Цілувала, милувала,
Ой роздушою називала:
«Роздуша моя.
- VIII Роздуша моя.
Ой як тебе не побачу,
Разів сорок на день плачу,
Плачу, що не бачу».]

I Ой у лузі та ще й при березі.
Черво-, червона калина.
Спородила же молода дівчина й
Харо-, харошого сина.

II Хоро-. хорошого сина.
Ой де ж вона же його спородила —
В зеле-, в зеленій діброві.
Ой не дала же тому козакові
Не ща-, не щастя й не долі.

III Не ша-, не шастя не долі.

Тільки же дала тому же козакові,
Личко, личко й чорні брови,
Було б тобі же, моя же рідна мати,
Цих брів, цих брів не давати.

IV Цих брів. цих брів не давати.

Було б тобі же та моя же рідна мати } — двічі,
Шастя, шастя, долю дати.

♩ ≈ 52 ♩ ≈ 48

I
 ой у лу-зі тз шейпрбере—зі чер(и)во: червона ка-лиц; и на
 споро(го)ди ла же молода дівчи на хо-ро-, хорошого си-на

II
 ♩ ≈ 74 ♩ ≈ 48
 харо-, хорошого си(ги)-на. ой деж во на же його спороди—ла взе-ле-в зеленій діброві,
 ой небодала же тону же козако—ві не ша; не шаста недо[лі]

♩ = 80

I
КАТЯ й КАТЕРИНА. КУ-ПРЕ-ЧЕ — ФІХКАЮЧ ТА ХОДИЛА ЖЕ ГУЛЯ-ЛА НА ВСЮ ТЬОМНУ ІЛИ

II
ХОДИЛА-ГУЛЯЛА ВСЮ ТЬОМНУ — ІА І НОЧ ТАЙ КОЖИЛА — СЯ СТА-ЛА-ТИ КАК РАЗ У І ПОЛНОЧ.

I Катя й Катерина — купецька доч,
Та ходила-гуляла всю тьомную ноч.

II Ходила-гуляла всю тьомную ноч,
Та й ложилася спати как раз у полноч.

III Ложилася спати как раз у полноч,
Та й спала я й не спала, начала й дрімать.

IV Спала й я. ой не спала, начала ой дрімать,
Та прийшла стара мати, начала ругать.

[Та вставай, вставай, Катя, годі тобі спать,
Та прийшли пароходи, хотять тебе взять.
Хотять тебе взять по морю гулять.
Сьогодні по морю, а завтра в тюрмі.
Сидю я в темниці, сидю я в тьомной,
Ко мне прилітає орел молодой.]

I У садочку, на ганочку.

Ой колихала ой дівчинонька
й сина, й дочку.

} — двічі

V Обіцявся засватати.

Ой та й забрали ой миленького
у солдати.

} — двічі

II Колихала, розмовляла.

Ой перед нею ой рута-м'ята
прив'явала.

} — двічі

VI Ішов милий на війноньку

Ой та й зложив він ой головоньку
додолоньку.

} — двічі

III Колихала, примовляла.

Ой ростить, ростить, ой мої цвіточки,
як дубочки.

} — двічі

VII Розпрямися рута-м'ята.

Ой та й піду я в чистеє поле
долі питати.

} — двічі

IV Присихала рута-м'ята.

Ой ростить, ростить мої чаєнята
та без тата.

} — двічі

♩ ≈ 72

I

♩ ≈ 72

II

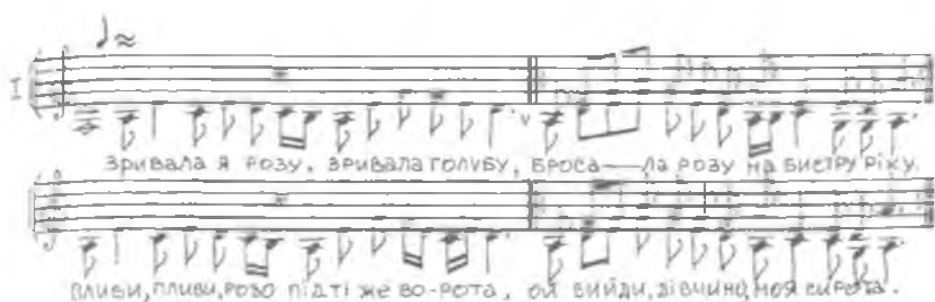
Та й понаднашимя ромий ой пшениченька ла — ном, го — (о) ро — ю йо — вес.

Го — ро — ю йо — вес, та й чом не до лю — бо — ві, ой чом не до розмо (го) — ви, мі — (ий) мило (го) — (ой), жи — веш?

I Та понад нашим яром.

Ой пшениченька ланом, горою й овес.

II Горою й овес.Та й чом не до любові. ой чом не до розмови,
Мій милой, живеш?III Мой милой живеш.Та й по вулицям ходиш, ай, пісеньку співаєш,
Голос подаєш.IV Голос подаєш.Та й обсади ж ти. мила, ой голубочка сива,
Вишеньками двір.V Вишеньками двір.А як я вже й садила. ой як же й поливала,
Не приймається.

- I Зривала я розу, зривала голубу,
Бросала я розу на бистру ріку. — двічі
- II Пливи, пливи, роза, під ті ворота.
Ой вийди, дівчино, моя сирота. — двічі
- III Не смійся, козаче, що я сирота,
Якби прийшов сватать, то я б не пішла. — двічі
- IV Не підеш — не нада, я й сам не візьму,
Поїду в Ростю, там кращу знайду. — двічі
- V Об'їхав Росію ще й три города,
Не знайшов кращої, ніж та сирота. — двічі
- VI Вернувся з Росії під ті ворота,
Ой вийди, дівчино, моя сирота. — двічі
- VII Ой вийшла дівчина засмучена,
По личеньку видно — заручена. — двічі
- VIII Ой вийшла дівчина заплакана,
По личеньку видно — засватана. — двічі
- IX Ще вчора з вечора рушнички дала,
Мені молодому жалю завдала. — двічі

№ 76 Одна

Ой у лузі, лузі та й дуб похилився.
Який син був добрий, поки не женився.

А як оженився, узяв шепотуху,
Вона йому шепоче, свекрухи не хоче.

- I Ой у лузі, лузі та й дуб похилився.
Який син був добрий, поки не женився. — двічі
- II А як оженився, узяв шепотуху,
Вона йому шепоче, свекрухи не хоче. — двічі
- III Горілочку гнала і гнала медочок.
Дивлюся в віконце, іде мій синочок. — двічі
- IV [Іде мій синочок ще й його дружина,
Завтра буде празник, вся наша родина. — двічі
- V Завтра буде празник — горілочку пити,
Мати буде з сином своїм говорити. — двічі
- VI Мати буде сина та свого питати —
Хто тобі рідніше: чи жінка, чи мати. — двічі

- VII «Жінка мені рідна, бо вона дружина,
Теща мені рідна, бо жінку родила». — двічі
- VIII А мати у сина та й переспорсила:
«Може твоя теща і тебе родила?» — двічі
- IX «А ти, моя мати, ти мусиш мовчати.
Як будеш бурчати, то викину з хати». — двічі
- X «Діти мої, діти та ще й онучата,
Я ж вас пригортала, як курка курчата. — двічі
- XI Я ж вас пригортала подвоє, потроє,
А ви ж мене не хочете одної старої». — двічі
- XII «Мати моя, мати, тебе звати Настя,
Поший собі торбу, вона тобі здасться. — двічі

115.

с. Миколаївка
сеанс 15

- I Ех, як учора ой да з вечірочка,
Ой да бил прохладний ой да вичірок,
Ой та м гуляло ой да дві дівчонки,
Ой да мижду ними старичок.
- II Ех, там гуляли ой да дві дівчонки,
Ой да мижду ними старий старичок,
Та пригlašали девки старикашку,
Ой да с сабой песеньку жи сграть.
- III Ех, пригlašали девки старикашку
Ой да с сабой песеньку жи сграть,
Та й одна девка ой да шельма била,
Становила зеркало в акно.

IV Ех, одна дівка ой да шельма била,
 Становила зеркало же в акно,
 Та й старик зеркала же іспугался,
 Ой да покотівся оттоль проч.

[Ех, бросю шляться, бросю волочиться,
 І перестану всех любить,
 В одну шельму я влюбився,
 Не могу ёїо забить.]

116.

сел. Дворічне
 сеанс 2

I Як поїхав Савродим у поле о-ра ти.

II Йо-го жінка Савродимка до шинка гуляти.

III ходила, блука-ла, милого шукала,

IV Погляди, Савродим, бо яка я стала.

I Як поїхав Савродим у поле орати.
 Його жінка Савродимка до шинка гуляти, — двічі

II [Гуляй, гуляй, поки не спілася.
 Наварила горщик каші, в поле потрясая.] — двічі

- III Ходила, блукала, милого шукала:
«Подивись, Савродим, бо яка я стала». — двічі
- IV Подивись Савродим, нічого не каже.
Бере її на налігач, та й до ясел в'яже. — двічі
- V Ой, їла, не їла, веде її пити.
Запрягає в борону, іде волочити. — двічі
- VI Випрягає з борони, запрягає в віз.
«Цоб-цобе, моя мила, поїдемо в ліс». — двічі
- VII Він у лісі не барився, тільки наламав лому.
«Цоб-цобе, моя мила, поїдемо додому». — двічі

[В Савродима в дворі дощова калюжа.
Як розсердилася та й жона на мужа.
Розсердилася, розгнівалася,
Та й полізла на ніч розманіжилася.
«Вставай, вставай, мила, приніс тобі меду».
«Цур, тобі, Савродиме, головки не звезду».
«Вставай, вставай, мила, напарив дубину
Ні велику, ні малу та й на твою спину».
«Ой, послав мені Бог спасеніє з неба,
Догадався Савродим, чого мені треба».
Ізсхвати́лась Савродимка, неначе не спала.
Ізсхвати́лась Савродимка та й поцілувала.]

$\text{♩} = 76$

I

II

МА-ТИ (ОЙ-ГО) ЧКУ ОЙ ПЕРЖИТТЯ ОЙ ПИ-ТА — Р ОЙ СПИ-ТА-І МА-ТИ ОЙ СІ-РО-ГО ВУ-ТА ГІТІ

ВАРІАНТ ЗАСПІВУ

СІ-РЕВУ-ТЯ

- I Вітер віє. ой вітер повіває,
Ой мати же дочку ой про життя питає.
- II Мати дочку ой про життя питає,
Ой спитай, мати, ой сірого вутяти.
- III Спитай. мати. ой сірого вутяти,
Ой сіре же вутя же ой по морю плаває.
- IV Сіре вутя ой по морю плаває,
Ой воно ж моє ой все горечко знає,

[Воно ж моє а й все горечко знає,
Ой перве й горе — ой дитина малая,
Друге горе — та й свекруха лихая,
Трете горе — мой милий ревнивий,
Сам поїхав у поле орати,
Мене заставив волів поганяти,
Гей, ви, воли, сірі, половії,
Осталися мої літа молодії.]

Тиха тика надворі, погода немачого, мило-го па-хо-да не-ма-мо-го, мило-го па-хо- (о) — да

ВАРІАНТ ЗАСПІВУ

Здрастуй, мила, здрастуй чорнобрива, чи я в тебе

- I Тиха, тиха на дворі погода,
Нема мого милого з пахода. — двічі
- II А ще тихша погонька буде,
Як мой милой з похода прибуде. — двічі
- III Іде милий, іде й у дорозі.
Стоїть мила з дитям на порозі. — двічі
- IV «Здрастуй, мила, здрастуй, чорнобрива,
Чия в тебе на руках дитина?» — двічі
- V «Проходила циганочка вранці
Та й забула дитину на лавці». — двічі

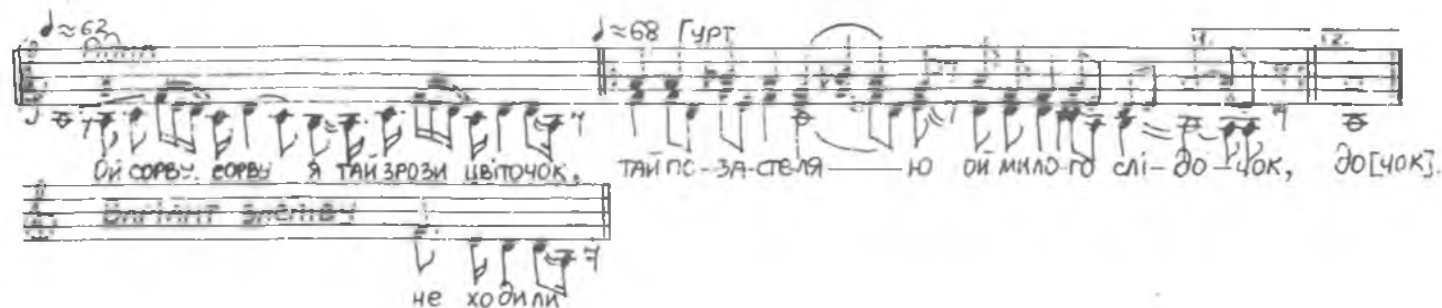
VI «Брешеш, мила, брешеш, чонобрива.
Не така циганська дитина. — двічі

VII У циганів дитина чорнява.
А у тебе на руках білява». — двічі

VIII «Ходім, милий, ходімо до хати.
Буду тобі всю правду казати. — двічі

IX Ночував у мене козак аж три ночі.
Та й оставив свої карі очі». — двічі

X «Ходім, мила, ходімо до хати.
Буду тебе, мила, катувати». — двічі

I Ой сорву, сорву я та й з рози цвіточок.
Та й позастеля ой милого слідочок, — двічі

II Щоб роса не впала, пташки не ходили.
Щоб мого милого ой не любили, — двічі

III Вони полюбили, ще й причарували.
Несольоной рибки ой вечерять давали. — двічі

IV Вечеряй, вечеряй та й не сомнівайся.
Якщо пожонатий, з нами оставайся. — двічі

V Жонатий, жонатий, та ще й діток двоє.
Розривають серце ой начетверо мое. — двічі

VI Я жінку заріжу, діток порубаю.
Ой з тобою, Гаю, ой сяду, погуляю. — двічі

VII Налетіли гуси з далекого краю.
Чи ви з того краю, що я жінку маю? — двічі

- I «Тече річечка, тече бистрая, схочу, перескочу,
Віддай же мене, ой моя матінко, за кого я схочу».
- II Віллавала, приказувала: «В гостях не бувати,
А як вернешся, ой моя донечко, то вижену з хати».
- III Жила годочок, жила другенький, третій не стерпіла,
Перетворилась ой в сиву зозулю, к дому прилетіла.
- IV Сидить матінка край віконечка, рушник вишиває,
А найменший брат ой в сінях на дверях ружжо заряжає.
- V «Дозволь, матінко, дозволь, рілная, ту зозулю вбити,
Бо вона кує і розказує, як в чужині жити».
- VI «Не дозволю я ту зозулю вбити, що в нас на калині,
Бо тяжке, гірке сирітське життя в нашої дитини».

I Ой на горі же монастирь. под горою школа.
Одна дівка лучша й всіх, вона плаче з горя.

II Одна дівка лучша й всіх. вона плаче з горя.
В неї батько, як цвіт, зав'язав білий світ.

III В неї батько, як цвіт. зав'язав білий світ,
В неї мати, як зоря, рано заміж віддала.

[У велику сім'ю, у далеку сторону.
А велика сім'я вся вечеряти сіда,
А мене, молоду, посилають по воду.
До криниці я йшла, як голубка гула,
До криниці дійшла, умивалася.
Білесеньким фартушком утиралася,
Од криниці я йшла, спотикалася.
До хати дійшла, прислухалася.
Щось у хаті бубонить, мати сину говорить:
«Ой ти, сину, мій синок, чом не ходиш у шинок,
Чом горілочки не п'єш, чом ти жіночки не б'єш?» —
«Та як мені її бити, вона вміє все робити:
І спекти, і зварити, і до мене говорити».]

Handwritten musical score for a song. It consists of eight systems, each with a vocal line and a guitar line. The tempo is marked as $J \approx 80$ and $J \approx 48$. The lyrics are in Ukrainian. The systems are numbered I through VIII.

I Усі го-ри зе-ле-ні-ють, Усі го-ри зе-ле-ні-ють,
де ба-га-ті жи-то сі-ють

II ОДНА ГО-РА ТІЛЬКИ ЧОРНА, ОДНА ГО-РА ТІЛЬКИ ЧОРНА
де сі-я-ла БІДНА ВДО-ВА.

III де сі-я-ла, во-ло-чи-ла

IV ЧОРНА ХМАРА НАСУВА-ла

V Ой БРАТІ-КУ, СО КІ-ЛО-НЬКУ

VI Ой сестрице, пе-ре-пій-лю

VII Ой БРАТІ-КУ ЖЕ, не ла-ка-й-ся

VIII БУДУ, БРАТЕ, ДО ГО-ЖА(Г)А ТИ

- I Усі гори зеленіють.
Усі гори зеленіють, де багаті жито сіють.
- II Одна гора тільки чорна.
Одна гора тільки чорна, де сіяла бідна вдова.
- III Де сіяла, волочила.
Де сіяла, волочила й слізоньками примочила.
- IV Чорна хмара насувала.
Чорна хмара й насувала, сестра з братом(и) розмовляла.

- V Ой братіку-сокілоньку.
Ой братіку-сокілоньку, возьми мене же на зімон(і)ку.
- VI Ой сестрице-перепілко.
Ой сестрице-перепілко, в тебе діток а ще трійко.
- VII Ой братіку, же не лякайся.
Ой братіку, же не лякайся, моїх діток не цурайся.
- VIII Буду, брате, догождати.
Буду, брате, догождати, діток з хати виражати.

123.

сел. Дворічне
сеанс 7

- I Ой у лузі, лузі Василь сіно косе,
До його дівчина дитину приносить. — двічі
- II «Бросай, Василь, косу та бери дитину.
А якщо не візьмеш, то під косу кину». — двічі
- III [Бросив Василь косу, узяв дитиньку,
Узяв дитиньку, прийшов додомоньку. — двічі
- IV «Ой мамочко, мамо, случилась причина,
У лузі на покосі лежала дитина». — двічі

V «Ой синочку, сину, неси її в хату,
Через три годочки буде звати «тату». — двічі

VI «Ой мамочко, мамо, другая причина,
В сніях за дверима стоїть там дівчина». — двічі

VII «Ой синочку, сину, ве́ди її в хату,
Буде тобі жінка, а дитині мати». — двічі

VIII «Ой спасибі, мамо, що Ви так сказали,
Повік не забуду, буду шанувати». — двічі]

124.

с. Фиколівка
сеанс 24

I

♩ ≈ 70

Не буду топити, не буду вари-ти

Та піду з кумом на базарь та буду й говорити

II

А ти, мій миленький, уставай раненько

Пі бери щіп та й на тік, та йди молотити.

Пі бери щіп та й на тік та йди молотити.

I Не буду топити, не буду й варити
Та піду з кумом на базарь та буду й говорити. — двічі

- II А ти, мій миленький, уставай раненько,
Ой бери щіп та й на тік, та йди молотити. — двічі
- III Молоте, молоте, на шлях поглядає,
Та всі жінки з базарю йдуть, а моєї немає. — двічі
- IV Трохи перегода, іде огородом,
Шатаїться, болтаїться, чоловіка лає. — двічі
- V Та бодай тебе, чоловіче, та й побила трясця,
Та як піду я на базарь, та нема міні щастя. — двічі
- VI Солі не купила, пшоно розгубила
Та за хорошим хазяїном в шинок заблудила. — двічі
- VII Ти думаєш, чоловіче, що я й напилася,
А я рада-радесенька, що з кумом зійшлася, — двічі
- VIII Ти думаєш, чоловіче, що я була п'яна,
Та попитай же добрих людей, сім раз тільки
впала. — двічі

ЧАСТІВКИ

с. Миколаївка
сеанс 24
Н. П. Ходарєва

* * *

125.

Заіграй, гармоніст,
А я сяду прикажу.
А хто буде обзиваться,
Тому дулю покажу.

* * *

126.

Гармоніст, гармоніст,
Як тобі не соромно,
Через твій довгий ніс
Гармошку не видно.

* * *

127.

Ой , Боже, мій Боже,
Що я наробила,
По коліно борода,
А я полюбила.

* * *

128.

Ох, ти не дай Бог,
Таких маленьких любити,
Нахиляться цілуваться,
Аж поперек болить.

* * *

129.

Ти ж знав, нащо брав
Мене, невеличку,
Люби мене, кохай мене,
Як перепеличку:

* * *

130.

Ти ж знав, нащо брав,
Я ж не вмію жати,
Напни мене холодочок,
Буду я лежати.

* * *

131.

Куди вітер дує,
Туди і хилюся,
Хай мене люди судять,
А я й не боюся.

* * *

132.

Усі коні на припоні,
А мій у садочку,
Усі люблять далеко,
А я сусідочку.

* * *

133.

Одна лєнта у косі,
А друга в кармані,
Один милий у Москві,
Другий у Лимані.

* * *

134.

Мене сватали свати
З таким договором,
Щоб ботинкі «небульдо»
З високим підбором.

* * *

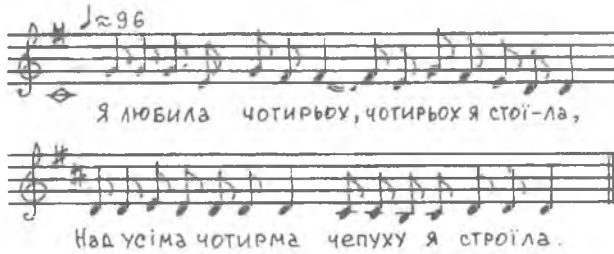
135.

Моя мила ноги мила,
А я любувався,
Моя мила в річку впала,
А я засміявся.

* * *

136.

сел. Дворічне
сеанс 23

Я любила чотирьох,
Чотирьох я стоїла,
Над усіма чотирма,
Чепуху я строїла.

* * *

137.

Я любила чотирьох,
Тебе, дєтка, п'ятого,
Нікого так не любила,
Як тебе проклятого.

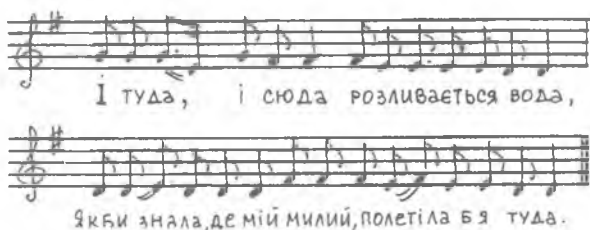
* * *

138.

Ох, мамо моя,
А я твоя дочка,
Не ходила на вулицю,
Принесла синочка.

* * *

139.

І туда, і сюда
Розливається вода,
Якби знала, де мій милий,
Полетіла б я туда.

* * *

140.

Одбивай, подруга, друга,
Одбивай, не радуйся.
Усю рожу потривожу —
На мене не жалуйся.

141.

с. Гряниківка
сеанс 5

Запряжу я коня в дрожки,
Поскачу я до ворожки,
Ця ворожка мені скаже,
З ким мій милий в цю ніч ляже,
Чи з першою, чи з другою,
Чи зі мною молодою.

142.

с. Кам'янка
сеанс 27

$\text{♩} \approx 60$

У хажорів в мене много, много, много не один:

У Яго-рівці, на Красном, ще й у Кам'янці один.

Ухажорів в мене много,
Много, много, не один.
У Ягорівці, на Красном
Ще й у Кам'янці один.

143.

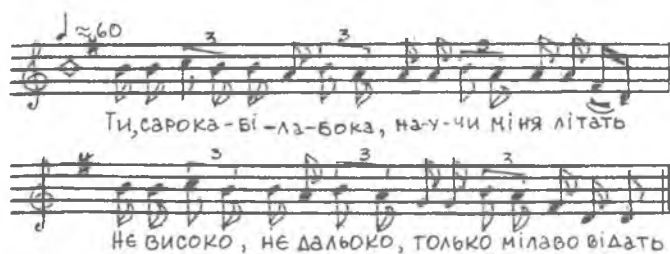
$\text{♩} \approx 60$

А я свого мільоночка три годи кохала.

Посадила на пеньок, а сорока вкрала.

А я свого мільоночка
Три годи кохала,
Посадила на пеньок,
А сорока вкрала.

144.

Ти сарока-білабока,
 Научи мене літатъ.
 Ні високо, ні дальноко,
 Тільки мілаво відатъ.

145.

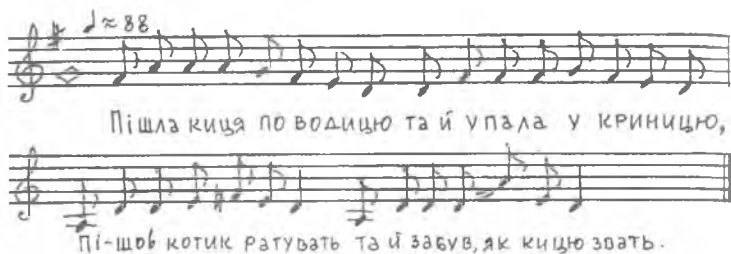
А я вулицею йшла —
 П'яточки протъорла.
 Мене мама рогачом
 З улиці припъорла.

СВІТ ДИТИНСТВА

Колискові

146.

с. Кам'янка
сеанс 27

Пішла киця по водицю
Та й упала у криницю,
Пішов котик ратувать
Та й забув, як кицю звать.

147.

с. Вільшана
сеанс 17

Коти білі, коти сірі,
Коти волохаті,
Не ходіть, ви, кругом хати,
Не будіть дитяти.

$\text{♩} \approx 80$

Пішла киця по во—ди-цю та й упала у криницю.

Пішов котик рятува-ти, за вушечка витя-га-ти

Та й витяг за вушки, по-ложив на суш-ки.

Лежи, киця, не вставай, я по-ї-ду на базарь.

А вродив ло—пушок. Треба киші кожушок

А з киші ізня-ти та й у лянці да-ти.

Пішла киця по водицю,
 Та й упала у криницю,
 Пішов котик рятувати —
 За вушечка витягати.
 Та й витяг за вушки,
 Положив на сушки,
 Лежи, киця, не вставай,
 Я поїду на базарь.
 [Та виорем нивку,
 Посієм материнку.]

Материнка не вродила,
А вродив лопушок.
Треба киці кужушок.
А з киці ізняти
Та й Улянці дати.

149.

с. Кутьківка
сеанс 4

Пішла киця по водицю,
Та й упала у криницю,
Пішов котик витягати,
Та за вушка потягати.
Витяг за вуші,
Посадив на суші.
Сиди, кицю, весело,
Ми поїдем на село,
Ти виорем нивку,
Та посієм материнку,
Материнка не вродила,
А вродив лопушок.
Сшиєм Саші кожушок,
Кожушок маленький,
А в Саші тепленький.

Ой котику сіресенький, тайкотику білесенький
тайне ходи по ха—ті
ой не буди дитя ти

Ай, бай, бай, бай.

Дитяточко манесеньке, бай, бай, бай, бай.
спатки воно радесеньке,
воно спить удень і вночі,
на полику і на печі.

Ой котику сіресенький,
Та й котику білесенький,
Та й не ходи по хаті,
Ой, не збуди дитяти,
Ай, бай-бай-бай.
Дитяточко манесеньке.
Спатки воно радесеньке.
Воно спить удень і вночі,
На полику і на пічі.
Бай-бай-бай-бай.

Люлі-люлі,
Налетіли гулі,
Та й сіли на люлі,
Стали люлі колихать,
Стали Сашу забавлять.

152.

с. Другий Лиман
сеанс 10

Ой, люлечки, люлі,
Прилетіли гулі,
Та й сіли на люлі,
Стали думать і гадіть,
Як Альошу прикачать.

} — двічі

153.

с. Кам'янка
сеанс 27

Люлю-люлю-люлі,
Налетіли гулі,
Та й сіли на люлі.
Цитьте, гулі, не гудіть,
А Женечку не збудіть.
Женечка маленький,
Спаточки раденький.

154.

с. Мечникове
сеанс 20

Гони, дівка, скотину,
Засни, мала дитино.
Бай-бай-бай

155.

с. Мечникове
сеанс 20

Гойда, гойда,
В чотирі захвойда,
А п'ята в колисці,
В червонім намисті.

156.

с. Дорошівна
сеанс 3

Ладки-ладусі,
Де були? — в бабусі,
А що їли? — кашку,
А що пили? — бражку,
А що на закуску? —
Хліб та капустку.

* * *

157.

Хиті-хиті,
А коники в житі,
А нікому вигнать
Окромі Микиті.

(І підкидять дитину угору)

* * *

158.

Куй, куй, ковальок,
Підкуй чобіток,
Не великий, не малий,
А на ножку чепурний.
Коваль кує.

(І пошкрябати ножку)

159.

с. м. т. Дворічна
сеанс 12
Г. М. Погрібняк

Куй, куй, чобіток.
Подай, бабо, молоток.
Не подаси молотка —
Не підкую чобітка

(І постукати по п'ятах дитини)

160.

с. м. т. Дворічна
сеанс 12
Г. М. Погрібняк

Криничка, криничка —
Холодна водичка.
Криничка, криничка —
Тепленька водичка
Пху, пху

(І плюють на долоні дитини)

161.

сел. Дворічне
сеанс 2
Є. І. Лисенко

Чук, чук, чук, чук,
Наварив від щук,
А бабуся пліточок —
Годувати діточок

162.

сел. Дворічне
сеанс 25

Чук, чук, чуки, чок,
 Ішла я через лісок,
 Зачепилась за пеньок,
 Простояла весь деньок.
 — Ой де ж ти була?
 — Забарилася,
 На дирявім мосту
 Провалилася.

163.

с. Вільшана
сеанс 17

Гоп, тіда, ліпатіда,
 Ліпатіда, ліпота,
 Гоп, гоп, гоп!
 (На колінах підкидають дитину)

ДИТЯЧИЙ ФОЛЬКЛОР

Примовки

164.

с. Другий Лиман
сеанс 16

Гикалка, гикалка,
 Піди до Оскола
 Та напади на москаля,
 А він зуби вискаля,
 Ги-ги-ги-ги

165.

с. Токарівка
сеанс 22

Гикавка, гикавка,
 Піди до Оскола,
 Напади на рябого москаля.

166.

с. Токарівка
сеанс 22

Сонечко, сонечко, полети,
Куди мені заміж іти.

(примовляють, піднімая догори руку з жучком)

Скоромовка

167.

сел. Дворічне
сеанс 8

Ти человек хвертікулярний,
Тебе надо хвертікультапнуть,
Та перехвертікультапнуть,
Тоді ти будеш немножко хвертікультапней.

Казочка

168.

сел. Дворічне
сеанс 8

Жив-був Сашка,
В нього була синя семіряшка,
Повстяна шапка, солом'яна хатка.
Чи хороша моя казка?
Ви мовчите, і я мовчу.
Жив-був Сашка

...

(повторюється спочатку)

Загадки

169.

сел. Дворічне
сеанс 8

Летить звірок
Через божий деньок.

Він летить, говорить:
«Моя сила горить».

(Бджола)

170.

сел. Дворічне
сеанс 8

Повзун повзе —
Голки веде

(Іжачок)

Лічилки

171.

с. Токарівка
сеанс 22

Одинчики-дробинчики,
Дощичок до і
Мотовильце разок,
Стовбарь місяць.
— Де був?
— У лісу.
— Що робив?
— Лика драв.
— Під що клав?
— Під колоду.
— Хто забрав?
— Родіон.
— Вийди вон.

172.

с. Токарівка
сеанс 22

Бігла кукла по току
У зеленому ковпаку.
Іла кашку і медок.
Вийшов білий корольок.

ДИТЯЧІ ІГРИ

Гра «Подояночка»

Дитячий гурт стоїть колом. На початку пісні дівчинка подояночка забігає в коло, робить те, про що співається у пісні.

173.

с. Дорошівна
сеанс 3

Ой десь була подо-ля-ночка, десь тут була молодесенька,
тут вона сіла, тут вона впала, до землі припала, сім літ не вставала,
Устань, устань, подояноч-ка, протри свої оче-нята, як та скляночка,
скачи до Дунаю, хватай, кого з краю!

Ой десь була подояночка,
Десь тут була молодесенька.
Тут вона сіла, тут вона впала,
До землі припала,
Сім літ не вставала.
Устань, устань, подояночка,
Протри свої оченята,
Як та скляночка.
Скачи до Дунаю,
Хватай, кого з краю.

На Масляну грали «в Короля»

Гравці ставали двома рядами на певній відстані обличчям один проти одного. Співали пісню «Чом не йдьош?», перегукуються. По закінченні збігалися, намагаючись ухватити когось і перетягти у свою команду (див. текст № 30, нотацію).

Гра в креймашки

Треба мати п'ять камінчиків, які беруть у жменю.

А. Креймашки лежать на землі купкою. Гравець бере один, підкидає його вгору. Тією ж рукою встигає схопити один камінчик з землі і спіймати підкинутий. Далі бере другий з землі, третій, четвертий.

Б. Креймахи лежать на землі на певній відстані один від одного. Підкидати і ловити так само (1).

Гра з палицями на піску, «у прохватня» (6)

Одна палиця лежить на піску впоперек до гравця на відстані 20 м. Другу із загостреним кінцем кидають так, щоб потрапити під першу палицю. Довжина палиць близько 70 см. Якщо загострена палиця повністю пролітає відстань, то це вважається виграшем, якщо частково, в такому випадку міряють, на скільки пролетіла палиця. Карають гравця, який програв (1).

Гра «Дума»

Дві команди стоять на певній відстані рядами. Одна команда вибирає, кого саме з іншої спіймати. Сходяться, не подаючи вигляду, кого ловлять. Раптово починають лови. Бігають, поки не спіймають (3).

«Два мало, три багато»

Коло утворюють пари, обернуті обличчям до центру. Стоять один перед одним. Зайвий кружляє навколо. Згодом забігає наперед якоїсь пари. Той, хто стоїть позаду, стає зайвим (3).

Гра у м'яча

Навесні корови линяють. Цупкий м'яч скачували з вовни корів. Діти поділялися на дві команди по 10-12 чоловік. Одна команда стає у полі. Хтось з іншої команди б'є по м'ячу палицею. До кого найближче впаде м'яч, той гравець і бере його, кидає, намагаючись влучити в когось з іншої команди. Якщо влучив, то гравець вибуває. Якщо останньому вдається схопити м'яча, гра продовжується (10).

РОЗПОВІДІ ПРО НЕЧИСТУ СИЛУ

Про відьом згадують майже у кожному селі. Це жінки, які вміють перетворюватися у будь-яку тварину: собаку, барана, козу, індика, гуску тощо, — або у клубок, копицю, колесо. Перевтілюючись таким чином, відьма може помститися парубкові, який не закохався в неї [16], або непомітно дойти чужих корів. Відьми часто псували корів, після чого ті не доїлися.

У селищі Дворічному син Є. І. Смицької повертався з вечорниць. Раптом якийсь собака почав крутитися біля ніг. Хлопець придивився, а у нього жіноча голова. Переляканий прибіг додому. Це була зустріч з відьмою [6, Є. І. Смицька].

Жителька с. Миколаївки переказала розповідь її односельця. Одного разу він з товаришем побачили відьму, що сиділа під короною у білій сорочці і доїла її. Хлопець злякав відьму, вона стрибнула через тин — і ходу городями. Іншим разом хлопець ішов вулицею, а відьма перекинулася свинею — та йому під ноги. «А він самий менший був у сім'ї, його не брала відьма, та як шмагнув палкою залізною, свиня закричала, бо їй він поранив ногу». Незабаром він зустрів дівчину-відьму з перев'язаною ногою. Та пояснила, що «брат вилами снопи кидав та зачепив ногу» [15].

Батько О. Л. Горбунової [21] розповідав їй, що дівчина, з якою він не захотів гуляти, перетворилася на козу. Ця коза підбігала до нього та падала під ноги, заважаючи йти додому.

О. Л. Горбунова розповідала і про домовиків. «Вони бувають добрими для людей, а буває — і шкоду роблять. Кого виживає з хати — стукає, стукає, викликає.» Так було з О. Л. Горбуновою, коли вона перейшла жити у нову хату. Декілька разів домовик стукав, викликав її з хати, одного разу вийшла — «воно, як людина, пішло». Іншим разом домовик навалився на неї вночі. Вона злякалася, бо стало важко дихати. Вважає, що тільки молитва врятувала її: «П'єрехрестилася, а воно тільки — бух! Як упало та лягнуло, мов кусок м'яса, як живе. Слухаю — пішло» [16].

Про чаклунів («колдунів») розповідають, що вони можуть перетворити людину на вовкулака [16], можуть насилати хворобу та знімати її. Так, один дід-чаклун помстився хлопцю, який відмовився від його онуки. «Колдун

зробив так, що коні весільного поїзда доїхавши до двору іншої дівчини, попадали та поздыхали. Люди побігли до доброго колдуна, який зняв чари. Коні повставали та пішли».

Від чоловіка М. Я. Ткачової у Вільшані записана розповідь, як його налякав водяник. На пасовищі, за селом, вони з приятелем стерегли вночі худобу. Його та товариша розділяла річка Вільшанка. Раптом почулося, що товариш його покликав. Він перейшов містком на другий берег річки. Товариш побожився, що не кликав. Так повторилося і вдруге, та ще біля річки світився вогник, наче від цигарки, хоч товариш і не палив. Коли його погукали втретє, він рішуче пішов до річки, щоб поколотити приятеля, та біля містка щось загуло, стовпом встало з води. Хлопець, який нічого не боявся, перелякався до смерті і побіг додому. Може, то була зграя диких гусей, але у свідомості залишилися почуття, що то була нечиста сила [17].

ВІДОМОСТІ ПРО ОДЯГ

В експедиціях селами Дворічанського району зібрані відомості про традиційний народний одяг кінця XIX початку XX століття. У ті часи використовували матеріали як домашнього, так і фабричного виробництва.

У Дворічанському районі вирощували коноплі та льон. Але конопля переважала. Сировиною тваринного походження була овеча вовна. Із рослинних волокон та вовни робили прядиво. Це відбувалося у Пилипівку та на м'ясниці. Снували та ткали полотно під час Великого посту [9].

Прали полотно крейдою, золили соняшниковим попелом [9].

Тканину фарбували рослинними барвниками. До появи анілінових барвників чорний колір видобували з чорноклену, синій давала бузина, коричневий — дубова кора.

Про високий рівень текстильної техніки свідчать різноманітні назви технік ткання. Орнамент, в основі якого лежав ромб, називався «у кружки» і, можливо, належав до брані. До багаторемізної техніки належить тканина, яку ткали «з досточки». В основі орнаменту лежать квадрати або прямокутники, розташовані у шаховому порядку. Ткали полотно «з валом», перетикаючи нитки основи «білим валом». Бідніші селяни перетикали небілене ляле полотно («сировину») чорною вовною. З такої смугастої тканини шили спідниці, що мали вертикальні смуги. На жаль, назва «у гречку» не дає можливості описати характер орнаменту і техніку ткання. Рушники ткали з червоною заполочтю [20].

У залежності від призначення ткали виробляли полотно різної якості. Кількість прядей («пасом») свідчила про якість полотна. Тканину для сорочок, рушників ткали у 10 або 12 пасом. Грубіша тканина (рядна) — у 8 пасом. Різновидом рядна були «попони» полотняні, суконні, іноді — з ганчірок. Попонами вкривалися [20].

Ширина полотна домашнього виробництва знаходилася у межах 48–53 см. Скатерті шили завширшки у дві пілки (фіг. 1), сорочки — у три пілки (фіг. 2).

У Дворічанському краєзнавчому музеї зберігаються сорочки з уставками (фіг. 3, 4) та без уставок — з цільнокроєним рукавом 3 (фіг. 2, 5). Рукав пришивали до уставки, призбираючи тканину в «пухлики». Ширина рукава

дорівнювала ширині полотна або була збільшена вставкою (фіг. 2). Для об'ємності сорочки і вільних рухів руки вставляли ластовицю. Горловину та низ рукавів густо призбирували та завершували обшивкою.

Орнаменти розташовували на рукавах та уставках. Пізніше з розповсюдженням хрестика вишивали іноді погруддя жіночих сорочок [10]. Вишивали сорочки нитками домашнього виробництва та фабричними бавовняними — заполоччю. Найстарішою технікою вишивання є пряма гладь, або лиштства [2, 10, 20, Дворічанський краєзнавчий музей]. З лиштвою гармонійно поєднували вирізування, верхоплут, мережки. У ХХ ст. переважає вишивка хрестиком червоною та чорною заполоччю. Як сімейну реліквію селяни зберігають старовинні сорочки, як, наприклад, сорочку з геометричним орнаментом, на якій зображені солярні знаки [23]. До рослинно-геометризованих мотивів належать орнаменти на сорочках з Дворічанського краєзнавчого музею. З розширенням фабричного текстильного виробництва домоткані сорочки поступово замінили білі «кофти» з міткалю [2, 10]. Їх надівали до спідниць (білу з мереживом, щоб виглядала, під спід, а зверху кольорову [10]).

Найстаріший жіночий поясний одяг — запаска, або «охвоти», які обертали кругом стегон і підв'язували на талії мотузкою [2, 10, 20], а також плахти. У Другому Лимані плахту називали запаскою. Запаски мали різні кольори. Чорні та чорно-червоні «охвоти» носили у будні, святкові та дівочі запаски були «красні», коричневі, з фабричного сукна. До святкового одягу належали і ясні довгі спідниці у 3 або 6 пілок з фабричної тканини [2, 10, 20].

Іноді надівали по дві спідниці [14]. Спідниці оздоблювали по подолу стрічкою чорного плісу або зубчиками [13]. Домоткані спідниці бідних селянок були з рослинної сировини (небілених ниток), переткані смужками чорної вовни. Чорні смужки могли і вишити, на спідницях вишивали також нескладний орнамент — хрести, кривульки.

До спідниць одягали білі міткалеві фартушки невшиті або вшиті хрестиком чорною та червоною заполоччю. До поворозок ззаду пришивали прямокутні з округленими кутами клаптики міткалю не більше долоні [10, 20], на них також вишивали [20].

До нагрудного одягу належать керсетки. Їх шили з чорного плісу («плюшу» [14]), оздоблювали «тасьмою» [10], зеленим, синім, червоним «бігунцем» [20], червоним або зеленим суконним кантом та гудзиками [22]. Керсетки шили «з вусами» (зустрічними складками). У сел. Дворічне

керсетку називали «черкесиною».

Верхній одяг — свити — також шили «з вусами». Свита з п'ятьома вусами мала три складочки на спині, дві по боках.

Мали вуса і «юпки», їх шили з полотна, чорного плісу. Місцева назва — «карась» [2].

Пояси ткали кольорові завширшки приблизно 10 см [2].

Дівчата прикрашали голови стрічками та вінками. Молода мала «восковий вінок» з білими та рожевими квітами. Жінки носили очіпки, які шили з чорного, синього сатину, ситцю або полотна. Поверх очіпка пов'язували хустку [20] (Крій очіпка на фіг. 8).

Черевики шили із шкіри «з волоками». Багаті селяни носили фабричне взуття — «штіблети з резинками», «чорні шкіряні гетри, які застібалися на пуговичках» [10].

Дівчата носили багато намиста, один або два дукачі [10].

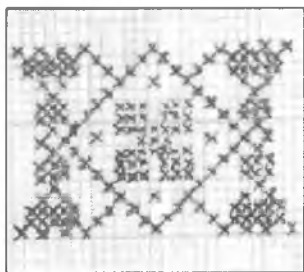
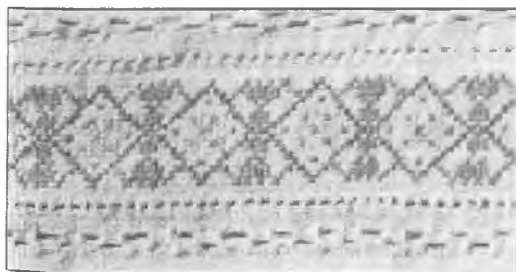
На сорочках та керсетках іноді робили великий виріз горловини «під моністо» [20]. У довоєнні часи молоді прикрашали скляним блискучим намистом («як до ялинки») [20].

СХЕМИ КРОЮ ТА ФОТОГРАФІ ОДЯГУ

Дворічанський краєзнавчий
музей (ДКМ)

СКАТЕРТИНА

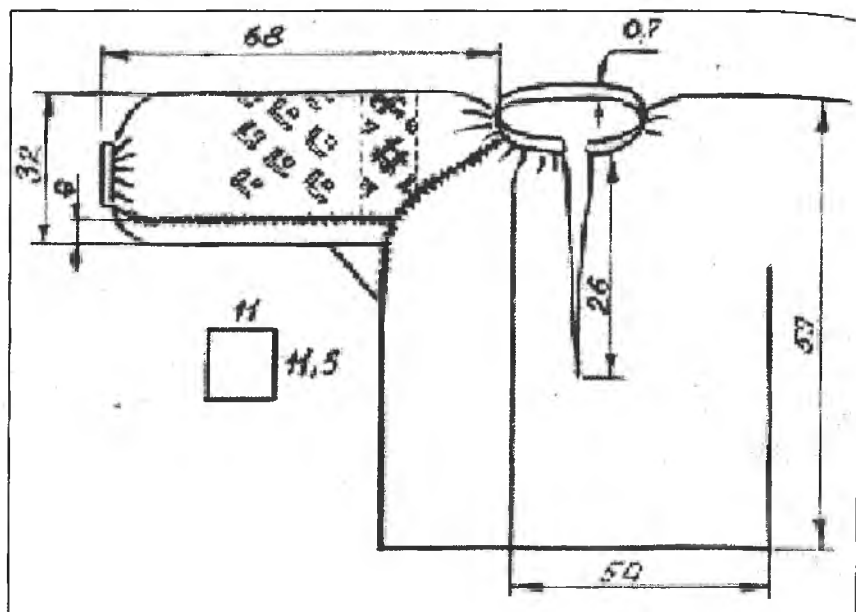
Голотно домоткане, конопляне завширшки 45 см. Розмір виробу 100х180.
Вишивка червоною, чорною заповочтю.

Фрагмент з'єднувальної орнаментальної смуги. Хрестик, мережка.

Fig. 1

ДКМ
СОРОЧКА 1

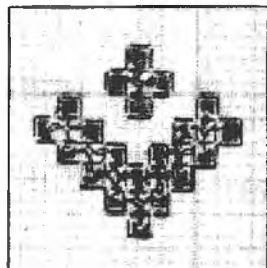
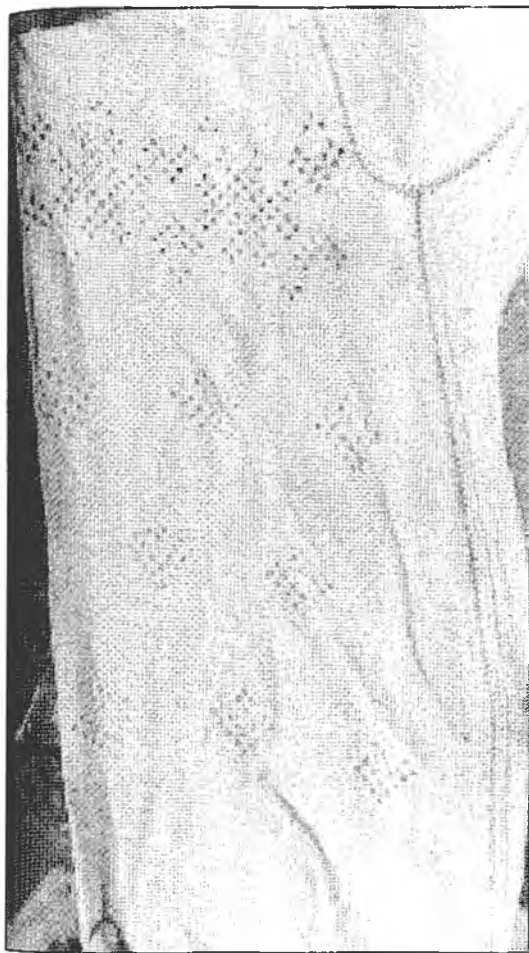
Полотно домоткане, конопляне. Сорочка-станок пошита з трьох пілок завширшки 50 см, без уставок.

Вишивка білою, червоною заполочтю. Техніка вишивання: вирізування, ляхівка, пряма гладь, з'єднувальні шви на рукавах оздоблені зубчиками червоною заполочтю, горловина оброблена подвійним вистигом.

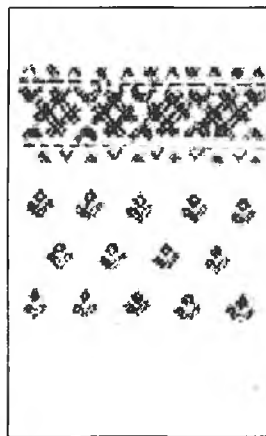
Фіг. 2а

ДКМ

СОРОЧКА 1

Фрагмент
вишивки «квіточка»,
вирізування, ляхівка.

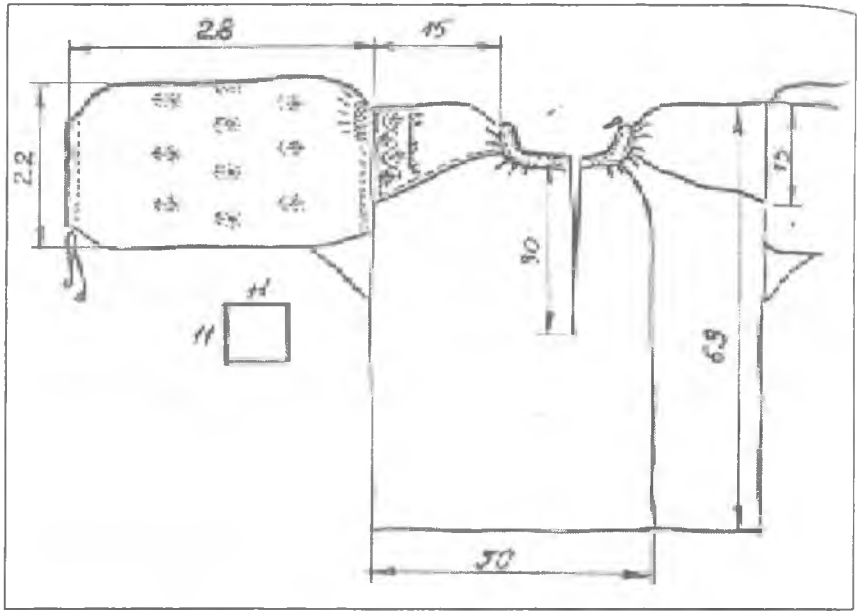

Макет рукава.

Фиг. 26

ДКМ

СОРОЧКА 2

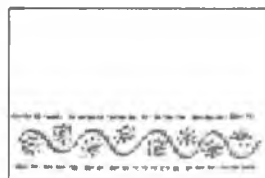

Сорочка-станок з трьох пілок завширшки 50 см, домоткана, конопляна.
Сорочка з уставками, рукав з пухликами скорочений, затягується тісьмою.
Вишивка хрестиком червоною, чорною заповоччю.

Фіг. 3а

ДКМ

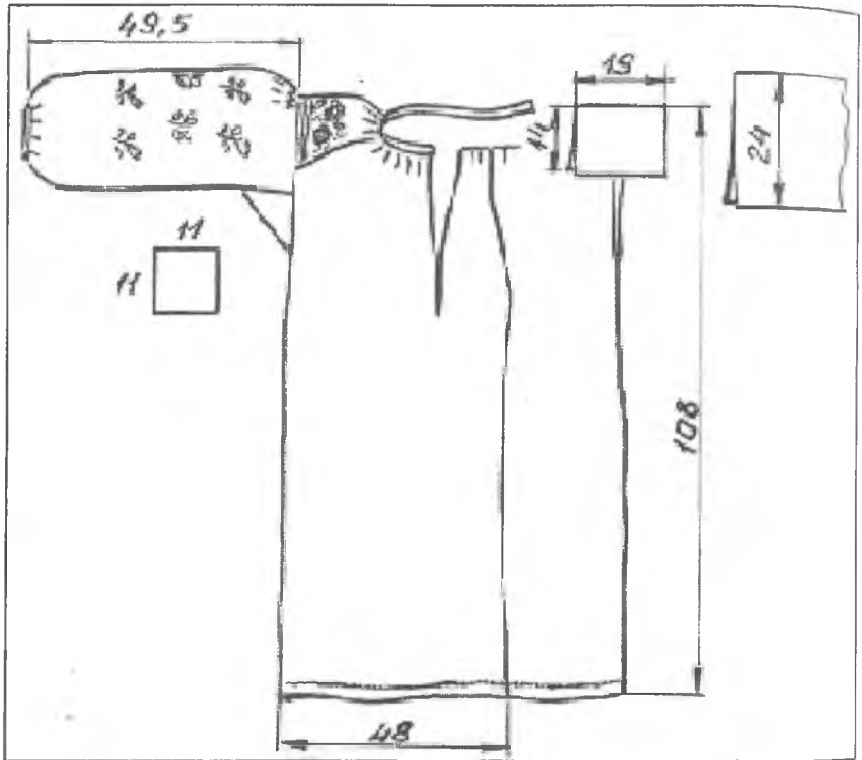
СОРОЧКА 2

Макет рукава
з уставкою.

Фиг. 36

СОРОЧКА 3

Сорочка з уставками, додільна, конопляна з трьох пілок завширшки 48 см. Рукав з пухликами.

Вишивка хрестиком червоною, чорною заповоччю. З'єднання уставки з рукавом оздоблено двома вишитими червоною заповоню хвилястими смужками.

Фіг. 4а

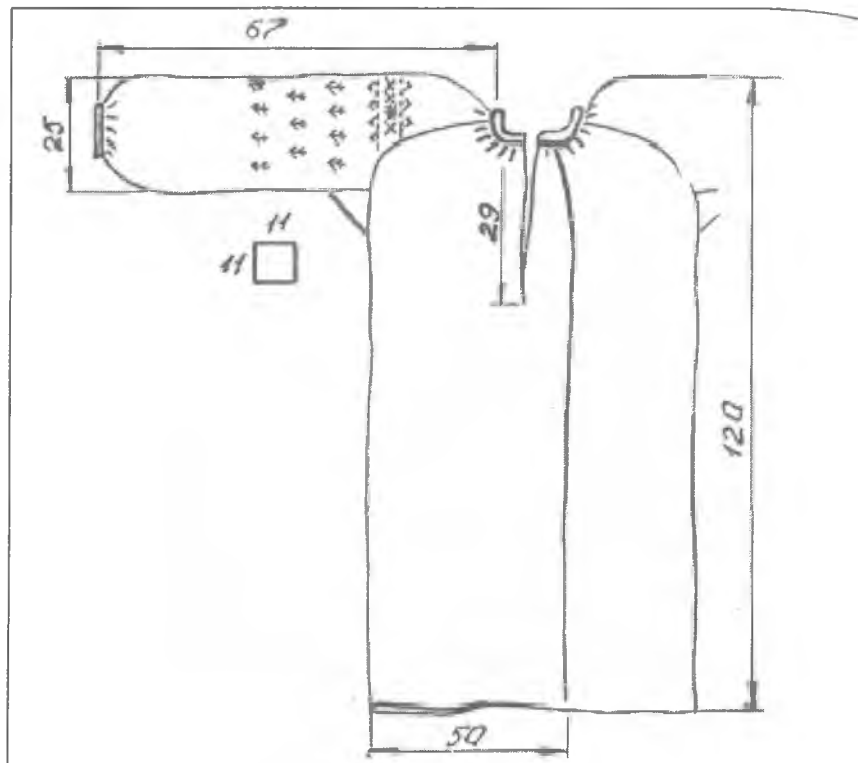
ДКМ

СОРОЧКА 3

Фиг. 46

СОРОЧКА 4

Сорочка без уставок додільна, домоткана з конопляного полотна у три пілки завширшки 50 см. Кінець XIX ст.

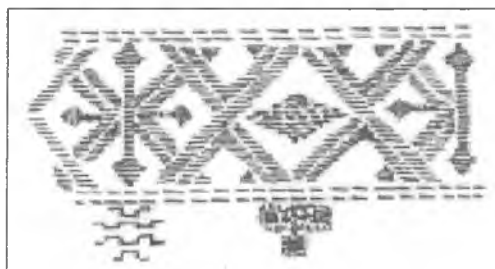
Вишивка білою заполочтю. Техніка вишивання: вирізування, ляхівка, пряма гладь, верхоплут, подвійний вистиг.

Фіг. 5а

СОРОЧКА 4

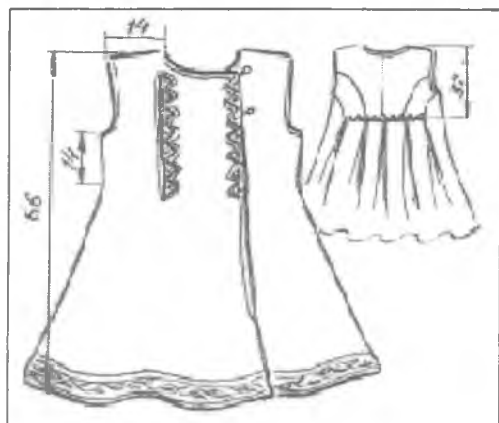
Орнаментальна смуга на плечі

Квіточки,
розкидані по рукаву.

Фиг. 56

ДКМ
КЕРСЕТКА З ВУСАМИ

Чорний пліс, декоративна
строчка, оздоблення смужкою
червоного сукна, гудзиками.

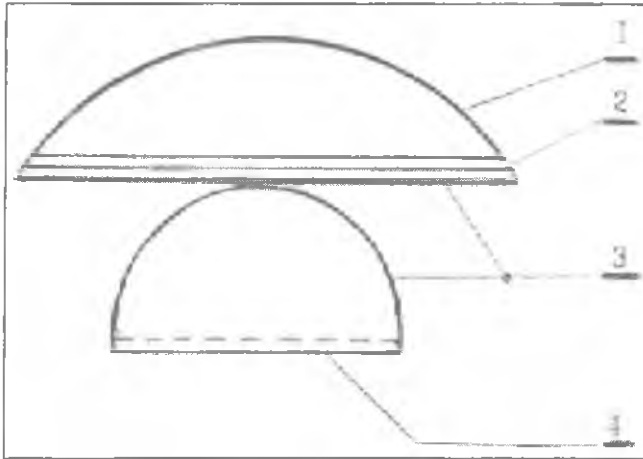
Фиг. 6

РУШНИК

Рушник з домотканого конопляного полотна. Вишивка хрестиком червоною, чорною заполоччю, настилування. Вишивала Єлізавета Лаврентівна Глушко у 20-х роках XX ст.

СХЕМА КРОЮ ОЧІПКА

- 1 — передній край очіпка — його підгортали, він прикриває лоба;
2 — дві маленькі складочки;
3 — края, які зшивали;
4 — частина, що покривала потилицю, край затягували шнурком.

Фіг. 8

ОПИС СЕАНСІВ

№	Село	Дата запису, Прізвище записувача	Прізвище, ім'я, по батькові інформанта, рік народження
1.	с. Тавільжанка	26.06.92 Д. О. Лебединський Г. В. Лук'янець	Рибалко Марія Іллівна, 1919, Погрібняк Марія Денисівна, 1910, Бездник Марина Іванівна, 1913, Овчаренко Анастасія Дмитрівна, 1916, Турба Сергій Андрійович, 1926.
2.	сел. Дворічне	27.06.92 М. О. Семенова	Лисенко Євдокія Іванівна, 1912, Смицька Ганна Петрівна, 1908, Ляшенко Раїса Іванівна, 1927, Уматова Марія Андріївна, 1940, Згонник Антоніна Іванівна, 1925.
3.	с. Дорошівна	27.06.92 Г. В. Лук'янець	Полуян Є. М., 1918, Фомина К. А., 1926, Дмитренко У. А., 1931, Головачова Є. П., 1929, Дорошенко Є. П., 1922.
4.	с. Кутьківка	27.06.92 Г. В. Лук'янець	Гайворонська Віра Макарівна, 1937, Дмитренко Ганна Макарівна, 1935, Таран Любов Олексіївна, Крейдун М. Б., 1920, Пономарьова В. П., 1924, Величко Н. С., 1921, Шутько Л. Д.

5.	с. Гряниківка	27.06.92 Д. О. Лебединський
6.	сел. Дворічне	27.06.92 Д. О. Лебединський
7.	сел. Дворічне	28.06.92 М. О. Семенова
8.	сел. Дворічне	28.06.92 Д. О. Лебединський
9.	с. Новомлинськ	28.06.92 М. О. Семенова
10.	с. Другий Лиман	28.06.92 Г. В. Лук'янець
11.	с. Гракове	29.06.92 Д. О. Лебединський
12.	с. м. т. Дворічна	30.06.92 Г. В. Лук'янець М. О. Семенова

Гурт

Сердюк Олександр Васильович, 1907,
родом з Перевалочної.

Лисенко Євдокія Іванівна, 1912,
Смицька Ганна Петрівна, 1908,
Ляшенко Раїса Іванівна, 1927,
Згонник Антоніна Іванівна, 1925.

Коломийчук Віра Павлівна, 1918.

Купреєва Марія Григорівна, 1929.

Біда Марія Марківна, 1910,
Назаренко Уляна Григорівна, 1909.

Гурт

Погрібняк Ганна Миколаївна, 1923,
Кутько Катерина Федорівна, 1938,
родом з Кіровоградщини,
Толкачова Катерина Василівна, 1928,
родом з Луганщини,
Чернушенко Ольга Михайлівна, 1943,
Перепелиця Марія Свиридівна, 1928,
Лук'янова Анастасія Григорівна, 1923.

13. с. Жовтневе	30.06.92 Д. О. Лебединський	Артеменко Уляна Тимофіївна, 1908, Курбатова Н. М., 1926.
14. сел. Дворічне	01.07.92 М. О. Семенова	Лисенко Євдокія Іванівна, 1912, Смицька Ганна Петрівна, 1908, Згонник Антоніна Іванівна, 1925.
15. с. Миколаївка	01.07.92	Ходарева Наталія Павлівна, Котельник Поліна Кирилівна.
16. с. Другий Лиман	01.07.92 Г. В. Лук'янець	Ольга Леонтіївна, 1907.
17. с. Вільшана	02.07.92 М. О. Семенова	Ткачова Марина Єгорівна, 1926, Чала Лідія Мусіївна, 1937.
18. с. Мечникове	02.07.92 Г. В. Лук'янець	Судомоева Надія Яківна, 1909, Буракова Олександра Антонівна, 1906, Рудакова Оксана Пилипівна, 1915, Перепелиця Олександра Костянтинівна, 1911, Сердюк Анастасія Федорівна, 1910.
19. с. Другий Лиман	03.07.92 Г. В. Лук'янець	Біда Раїса Кузьмівна.
20. с. Мечникове	04.07.92 Г. В. Лук'янець	Судомоева Надія Яківна, 1909, Буракова Олександра Антонівна, 1906, Рудакова Оксана Пилипівна, 1915, Перепелиця Олександра Костянтинівна, 1911, Сердюк Анастасія Федорівна, 1910.

21. сел. Дворічне	04.07.92 М. О. Семенова	Лисенко Євдокія Іванівна, 1912, Смицька Ганна Петрівна, 1908.
22. с. Токарівка	05.07.92 Д. О. Лебединський	Гурт
23. сел. Дворічне	05.07.92 М. О. Семенова	Єрмолай Ганна Федорівна, 1927, родом з Червоної Долини.
24. с. Фиголівка	06.07.92 М. О. Семенова	Лазорева Уляна Опанасівна, 1906.
25. сел. Дворічне	09.07.92 О. К. Балака	Щербак Ганна Стефанівна, 1902, родом з Тавільжанки.
26. с. Отрадне	07.04.93 Л. І. Котохін В. Н. Осадча	Гурт
27. с. Кам'янка	04.08.93 М. О. Семенова	Бражнікова Марія Павлівна, 1927, Бражнікова Ганна Павлівна, 1923, Брянцева Марія Дмитрівна, 1921, Романенко Ольга Павлівна, 1921, Лихолобова Віра Олексіївна, 1921.
28. с. Гракове	08.02.01 М. П. Бабенко	Гурт

ПЕРЕЛІК ФОЛЬКЛОРНИХ ТЕКСТІВ

КАЛЕНДАРНО-ОБРЯДОВИЙ ФОЛЬКЛОР

ЗИМОВИЙ ПЕРІОД

№ п/п	Перший рядок	Село	№ сеансу	Наявність нотації	Автор нотації
Колядки					
1.	Колядуй, баране	с. Токарівка	22	Н	О. А. Балака
2.	Як бігла теличка	с. Фиголівка	24	Н	М. О. Семенова
3.	Колядин, колядин	с. Фиголівка	24	—	—
4.	Колядую-дую	сел. Дворічне	6	—	—
5.	Ой по лу-, да по луку	с. Другий Лиман	10	Н	Г. В. Лук'янець
6.	Як піду я ой лугом, бережечком	с. Другий Лиман	10	Н	М. О. Семенова
7.	А хто, хто Миколая любе	сел. Дворічне	23	Н	М. О. Семенова
8.	Ой хто, хто Миколая любе	с. Жовтневе	13	Н	М. О. Семенова
9.	Ой рано, рано кури запили	с. Мечникове	18	Н	М. О. Семенова
10.	Ой красна-рясна колинонька в лузі	с. Мечникове	18	Н	М. О. Семенова
Щедрівки					
11.	На Меланки пекли оладки	с. м. т. Дворічна	12	Н	М. О. Семенова
12.	Щедрівка, Меланка ходила	сел. Дворічне	6	Н	М. О. Семенова
13.	Ой Василю, мій батеньку	сел. Дворічне	2	Н	М. О. Семенова
14.	Щедрику, ведрику	с. м. т. Дворічна	12	Н	М. О. Семенова
15.	А на річці на Ордані	сел. Дворічне	7	Н	М. О. Семенова
16.	А на річці на Ордані	с. Фиголівка	24	Н	М. О. Семенова
17.	Виносьте пиріг	с. Токарівка	22	—	—
18.	Ой на горі, горі берьоза стояла	с. Мечникове	18	Н	М. О. Семенова
19.	Летів, летів сокілонько	с. Кам'янка	27	Н	М. О. Семенова

Посипальні

20.	А в полі, полі сам Бог на долі	с. м. т. Дворічна	12	Н	М. О. Семенова
21.	А в полі, полі сам Господь ходив	с. Кутьківка	4	Н	М. О. Семенова

ПІСНІ ВЕСНЯНО-ЛІТНЬОГО ЦИКЛУ

Водіння «козла» на Масляну

22.	Скочив козел у город, у город	с. Мечникове	18	Н	Г. В. Лук'янець
23.	Ускочив козел в огород, в огород	с. Жовтневе	13	—	—
24.	Ускочив козел у город, у город	сел. Дворічне	14	Н	М. О. Семенова
25.	Ускочив козел в огород	сел. Дворічне	25	—	—
26.	Та скочив козел в огород, в огород	с. Кам'янка	27	Н	М. О. Семенова
27.	Скочив козел в огород, в огород	с. Тавільжанка	1	Н	Г. В. Лук'янець
28.	Та на сирияї	с. Тавільжанка	1	—	—
29.	Пашел казьол в огород	с. Отрадне	26	Н	В. М. Осадча
30.	Чом не йдеш	с. Мечникове	18	Н	Г. В. Лук'янець

Веснянки

31.	До нас, до нас, боківчани	с. Мечникове	18	Н	М. О. Семенова
32.	Вербице, чи не пора ж тобі	с. Мечникове	18	Н	М. О. Семенова

Заклички дощу

33.	Іди, іди, дощику	сел. Дворічне	14	—	—
34.	Дощик, дощик, припусти	сел. Дворічне	14	—	—

Петрівські

35.	Петрівочка — мала нічка	сел. Дворічне	7	Н	М. О. Семенова
36.	Петрівочка — мала нічечка	с. Мечникове	18	Н	Г. В. Лук'янець

Буряшні

37.	А в чужого хазяїна	с. Мечникове	18	Н	Г. В. Лук'янець
38.	А вже сонце на обід	сел. Дворічне	25	—	—
39.	Кухарочка пишна	с. Токарівка	22	—	—

РОДИННО-ОБРЯДОВІ ПІСНІ**ВЕСІЛЬНІ**

40.	Як ішли ми та дорогами	с. Мечникове	18	—	—
41.	Вийшала мати з хати	с. Мечникове	18	—	—
42.	Вийшла мати з хати	с. Кам'янка	27	Н	М. О. Семенова
43.	Зелененький крокіс	с. Мечникове	18	—	—
44.	Як ходила та Верочка	сел. Дворічне	21	Н	М. О. Семенова
45.	Суботонька, неділенька	сел. Дворічне	14	Н	М. О. Семенова
46.	Наташин батенько	с. Мечникове	18	—	—
47.	Ой ненько моя	с. Отрадне	26	Н	В. М. Осадча
48.	Світи, мати, свічку	сел. Дворічне	2	—	—
49.	Куди, дитя, собираїся	с. Мечникове	18	Н	Г. В. Лук'янець
50.	Та розкатітеся колісця	сел. Дворічне	2	Н	М. О. Семенова
51.	Іхали бояри горою	сел. Дворічне	23	Н	М. О. Семенова
52.	Та глянь же ти, Маруся, крізь калач	сел. Дворічне	14	Н	М. О. Семенова
53.	Глянь же ти, Галочко, крізь калач	с. Кам'янка	27	Н	М. О. Семенова
54.	Ой на хаті зілля	с. Тавільжанка	1	—	—
55.	Ой на хаті зілля	с. Кам'янка	27	—	—
56.	Ой на хаті зілля	с. Отрадне	26	Н	В. М. Осадча
57.	Не стій, зятю, за плечима	с. Кам'янка	27	—	—
58.	Здвигнулися сіни	с. Кам'янка	27	—	—

59. Здвигнулися лавки
60. Старший боярин горбатий
61. Бояри, у лози
62. Світи, мати, свічку
63. Світилка-ворона
64. Світилка-ворона
65. Брежете, дружечки
66. Світилка-шпилька при стіні
67. Ішла сучка яром
68. А на свашці очіпок пляше
69. Свашка-неліпашка
70. Свашка-неліпашка
71. Свашка-пеліпашка
72. Брежете, дружечки
73. Татарин братік
74. Татарин братік
75. Не сиди ж ти, Танечка, з бабами
76. Прощай, прощай, та й Наташа
77. А коники білоногіє
78. Кам'янчани мовчали
79. По дорозі васильки поросли

Примовки до танців

80. Заболіла голова
81. Роман косе
82. Ой, мамо, люблю Гриця
83. Танцювала риба з раком

с. Мечникове	18	Н	М. О. Семенова
с. Кам'янка	27	—	—
с. Мечникове	18	—	—
сел. Дворічне	14	—	—
с. Тавільжанка	1	Н	Г. В. Лук'янець
с. Кам'янка	27	—	—
с. Тавільжанка	1	—	—
с. Фиголівка	24	Н	М. О. Семенова
с. Фиголівка	24	Н	М. О. Семенова
с. Вільшана	17	—	—
с. Вільшана	17	—	—
с. Фиголівка	24	Н	М. О. Семенова
с. Кам'янка	27	—	—
с. Вільшани	17	—	—
с. Мечникове	18	Н	М. О. Семенова
с. Вільшана	18	—	—
с. Мечникове	18	Н	М. О. Семенова
с. Мечникове	18	Н	Г. В. Лук'янець
с. Кам'янка	27	Н	М. О. Семенова
с. Кам'янка	27	—	—
с. Кам'янка	27	Н	М. О. Семенова

с. Вільшана	17	—	—
с. Вільшана	17	—	—
с. Вільшана	17	—	—
с. Вільшана	17	—	—

ГОЛОСІННЯ

84.	Ти моя ж ти мамочка	с. Миколаївка	15	—	—
85.	Та мій же ти братічок	с. Миколаївка	15	—	—
86.	Та мій же ти папанечка	с. Миколаївка	15	—	—
87.	Та моя ж ти мамочка	сел. Дворічне	21	Н	М. О. Семенова

СОЦІАЛЬНО-ПОБУТОВІ ПІСНІ

Козацька

88.	А на наших полях	с. Тавільжанка	1	Н	Г. В. Лук'янець
-----	------------------	----------------	---	---	-----------------

Чумацькі

89.	Битим пляхом чумаки йдуть	с. Отрадне	26	Н	В. М. Осадча
90.	Там в Калачі огонь горить	сел. Дворічне	25	—	—

Рекрутські

91.	Ой тихий Дунай	с. Кутьківка	4	Н	Г. В. Лук'янець
92.	Та й тихий Дунай	с. м. т. Дворічна	12	Н	М. О. Семенова
93.	Калина-малина, чом не розцвітаєш	с. Дорошівка	3	Н	М. О. Семенова
94.	Ох галочки та чубарочки	с. Мечникове	18	Н	Г. В. Лук'янець

Строкова

95.	Ой матінко моя	с. Дорошівна	3	Н	М. О. Семенова
-----	----------------	--------------	---	---	----------------

ПІСНІ ПРО КОХАННЯ ТА РОДИННО-ПОБУТОВІ СТОСУНКИ

96.	Один місяць сходить	с. м. т. Дворічна	12	Н	М. О. Семенова
97.	Даліна-долінушка	с. Кам'янка	27	Н	М. О. Семенова
98.	Ох, не ходи ж ти, ох і, розкудрявче	с. Тавільжанка	1	Н	Г. В. Лук'янець
99.	Зелений дубочок	сел. Дворічне	2	Н	М. О. Семенова
100.	Та й чия ж то пшениченька	с. Кутьківка	4	Н	Г. В. Лук'янець
101.	Ой усі зорі піднялися	с. Кутьківка	4	Н	Г. В. Лук'янець

102. Ой діжечка, діжечка
103. Ой діжечка, діжечка
104. Ой діжечка, діжечка
105. Та повій вітер та й буйнесенький
106. Ой туман яром
107. Чорноморець, матінко
108. Та й на могилі вітер віє
109. Ой у лузі та ще й при березі
110. У садочку на ганочку
111. Катя й Катерина — купеческа доч
112. Та й понад нашим яром
113. Зриваля я розу
114. Ой у лузі, лузі та й дуб похилився
115. Ех, як учора ой да звечірочка
116. Як поїхав Саврадин
117. Вітер віє, ой вітер повіває
118. Тиха, тиха на дворі погода
119. Ой сорву, сорву я та й з рози цвіточок
120. Тече річечка, тече бистрая
121. Ой на горі же монастир
122. Усі гори зеленіють
123. Ой у лузі, лузі Василь сіно косе
124. Не буду топити, не буду й варити

Частівки

125. Заиграй гармоніст
126. Гармоніст, гармоніст

с. Кутьківка	4	Н	Г. В. Лук'янець
сел. Дворічне	2	Н	М. О. Семенова
с. Тавільжанка	1	—	—
с. Вільшана	17	Н	М. О. Семенова
с. Дорошівна	3	Н	Г. В. Лук'янець
с. Кутьківка	4	Н	Г. В. Лук'янець
с. Дорошівна	3	Н	Г. В. Лук'янець
с. Кам'янка	27	Н	М. О. Семенова
с. Гракове	25	Н	Г. В. Лук'янець
с. Тавільжанка	1	Н	Г. В. Лук'янець
с. Кутьківка	4	Н	Г. В. Лук'янець
сел. Дворічне	14	Н	М. О. Семенова
сел. Дворічне	2	Н	М. О. Семенова
с. Миколаївка	15	Н	Г. В. Лук'янець
сел. Дворічне	2	Н	М. О. Семенова
с. Кутьківка	4	Н	Г. В. Лук'янець
с. Кутьківа	4	Н	Г. В. Лук'янець
с. Кутьківка	4	Н	Г. В. Лук'янець
с. Кутьківка	4	Н	Г. В. Лук'янець
с. Тавільжанка	1	Н	Г. В. Лук'янець
с. Кам'янка	27	Н	М. О. Семенова
сел. Дворічне	7	Н	М. О. Семенова
с. Фиголівка	24	Н	М. О. Семенова

с. Миколаївка	15	—	—
---------------	----	---	---

127. Ой Боже, мій Боже				
128. Ох, ти, не дай, Бог				
129. Ти же знав, нащо брав				
130. Ти же знав, нащо брав				
131. Куди вітер дує	с. Миколаївка	24	—	—
132. Усі коні на припоні				
133. Одна лента у косі				
134. Мене сватали свати				
135. Моя мила ноги мила				
136. Я любила чотирьох	сел. Дворічне	23	Н	М. О. Семенова
137. Я любила чотирьох				
138. Ох, мамо моя				
139. І туди, і сюди			Н	М. О. Семенова
140. Одбивай, подруга, друга				
141. Я запряжу коня в дροжки	с. Гряниківка	5	—	—
142. Ухажорів в мене много	с. Кам'янка	27	Н	М. О. Семенова
143. А я свого мільоночка		27	Н	М. О. Семенова
144. Ти сарока-білобока		27	Н	М. О. Семенова
145. А я вулицею йшла	—	—	—	—

СВІТ ДИТИНСТВА

Колискові

146. Пішла киця по водицю	с. Кам'янка	27	Н	М. О. Семенова
147. Коти білі, коти сірі	с. Вільшана	17	Н	М. О. Семенова
148. Пішла киця по водицю	сел. Дворічне	7	Н	М. О. Семенова
149. Пішла киця по водицю	с. Кутьківка	4	—	—
150. Ой котику сіресенький	с. Дорошівка	3	Н	Г. В. Лук'янець
151. Люлі-люлі, налетіли гулі	с. Кутьківка	4	—	—

152. Ой люлечки-люлі, прилетіли гулі	с. Другий Лиман	10	—	—
153. Люлю-люлю, люлі	с. Кам'янка	27	—	—
154. Гони, дівка, скотину	с. Мечникове	20	—	—
155. Гойда, гойда	с. Мечникове	20	—	—

Забавлянки

156. Ладки-ладусі	с. Дорошівна	3	—	—
157. Хиті-хиті	с. Дорошівна	3	—	—
158. Куй, куй, ковальок	с. Дорошівна	3	—	—
159. Куй, куй, чобіток	с. м. т. Дворічна	12	—	—
160. Криничка, криничка	с. м. т. Дворічна	12	—	—
161. Чук, чук, чук, чук	сел. Дворічне	2	—	—
162. Чук, чук, чуки, чок	сел. Дворічне	25	—	—
163. Гоп, тіда, ліпотіда	с. Вільшана	17	—	—

ДИТЯЧИЙ ФОЛЬКЛОР

164. Гикалка, гикалка	с. Другий Лиман	16	—	—
165. Гикавка, гикавка	с. Токарівка	22	—	—
166. Сонечко, сонечко	с. Токарівка	22	—	—
167. Ти человек хвертікулярний	сел. Дворічне	8	—	—
168. Жив-був Сашка	сел. Дворічне	8	—	—
169. Лстить звірок	сел. Дворічне	8	—	—
170. Повзун повзе	сел. Дворічне	8	—	—
171. Одинчики-дробинчики	с. Токарівка	22	—	—
172. Бігла кукла по току	с. Токарівка	22	—	—
173. Подоляночка	с. Дорошівна	3	Н	Г. В. Лук'янець

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	3
УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ.....	4
ТОПОНІМІЧНА ТА ГЕОГРАФІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКИ ДВОРІЧАНСЬКОГО РАЙОНУ.....	6
КАРТА ДВОРІЧАНСЬКОГО РАЙОНУ.....	8
ЕТНОГРАФІЯ РІЧНОГО КОЛА СВЯТ.....	9
КАЛЕНДАРНО-ОБРЯДОВИЙ ФОЛЬКЛОР.....	15
Зимовий період.....	15
Пісні вісняно-літнього циклу.....	32
РОДИННО-ОБРЯДОВІ ПІСНІ.....	45
Реконструкція весільного одягу.....	45
Голосіння.....	65
СОЦІАЛЬНО-ПОБУТОВІ ПІСНІ.....	68
Козацька.....	68
Чумацькі.....	69
Рекрутські.....	71
Строкова.....	76
ПІСНІ ПРО КОХАННЯ ТА РОДИННО-ПОБУТОВІ СТОСУНКИ.....	77
ЧАСТІВКИ.....	111
СВІТ ДИТИНСТВА.....	118
Колискові.....	118
Забавлянки.....	123
Дитячий фольклор.....	125
ДИТЯЧІ ІГРИ.....	128
РОЗПОВІДІ ПРО НЕЧИСТУ СИЛУ.....	130
ВІДОМОСТІ ПРО ОДЯГ.....	132
СХЕМИ КРОЮ ТА ФОТОГРАФІЇ ОДЯГУ.....	135
ОПИС СЕАНСІВ.....	147
ПЕРЕЛІК ФОЛЬКЛОРНИХ ТЕКСТІВ.....	151
	159

ТРАДИЦІЙНА НАРОДНА КУЛЬТУРА ДВОРІЧАНСЬКОГО РАЙОНУ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Упорядник М.О. Семенова

Відповідальний за випуск *С. В. Телегіна*

Редактор *В. Я. Субота*

Підп. до друку 3.09.2001р. Формат 60х84¹/₁₆.

Папір офсетний. Друк офсетний.

Ум. друк арк. 9,3. Гарнітура Academy.

Тираж 1000 прим. Замовлення № 348.

Видавничий відділ фірми «Регіон-інформ»
Свідоцтво про реєстрацію ДК № 31 від 04.04.2000р.

Друкарня фірми «Регіон-інформ».
61082, Харків, пр. Московський, 144, оф. 706.